

Yhdyskuntasuunnittelu

2020 : 3

KUKA TEKEE KAUPUNGIN?

A photograph of two people wearing face masks and holding glowing lanterns in front of a building at night. The scene is overlaid with a red tint. The lanterns are spherical with a grid pattern and emit a warm, orange glow. The building in the background has a clock tower with a clock face. The overall mood is somber and hopeful.

Toimitus

PÄÄTOIMITTAJA	Johanna Lilius, johanna.lilius@aalto.fi
TOIMITUSSIHTEERI	Olga Juutistenaho, toimitussihiteeri@yss.fi
TOIMITUSKUNTA	Samuli Alppi Christer Bengs Venla Bernelius Eeva Berglund Jonne Hytönen Mika Hyötyläinen Mervi Ilmonen Anssi Joutsiniemi Anja Kervanto Nevanlinna Pasi Mäenpää Jani Päivänen Annuska Rantanen Anne Tervo Sirkku Wallin
TOIMITUKSEN OSOITE	Yhdyskuntasuunnittelu-lehti Tieteiden talo Kirkkokatu 6 00170 Helsinki
ULKOASU	Valtteri Bade
KANNEN KUVA	Olga Juutistenaho Valokuvat sivuilla 9, 42 ja 57: Olga Juutistenaho
PAINO	J-Paino Hiirikoski Oy, Helsinki
IRTONUMEROIDEN MYYNTI	Tiedekirja Irtonumeron hinta: 10 euroa

Yhdyskuntasuunnittelun seura (y s s)

Yhdyskuntasuunnittelun seuran jäseneksi voi liittyä osoitteessa

<http://www.yss.fi/yhteystiedot/jaseneksi-liittyminen/>.

Seuran jäsenet saavat Yhdyskuntasuunnittelu-lehden (4 numeroa/vuosi) kotiin kannettuna, pääsevät jäsenhintaan seuran tapahtumiin ja saavat sähköpostitse tietoa ajankohtaisista yhdyskuntasuunnittelun tapahtumista. Jäsenyyteen liittyvissä kysymyksissä ja yhteisöjäsenyydestä voi ottaa yhteyttä seuran sihteeriin Bertta Röningiin (yss@yss.fi).

Seuran yhteystiedot:

Yhdyskuntasuunnittelun seura ry, Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki

yss@yss.fi

<http://www.yss.fi>

<https://www.facebook.com/yhdyskuntasuunnittelu/>

https://twitter.com/yss_ry

<https://journal.fi/yhdyskuntasuunnittelu>

Sisältö

PÄÄKIRJOITUS		
Johanna Lilius	Ihmisten hallintaa, ohjausta ja osallistamista	4
MITÄ NYT? – YSS:N JOHTOKUNNAN PUHEENVUORO		
Pekka Jormo	Kansansatuja uudesta alueidenkäytön suunnittelujärjestelmästä	7
ARTIKKELIT		
Karoliina Jarenko	In search of a co-operation ecosystem for participatory planning and co-governance – learning from participatory cultures	10
KATSAUKSIA		
Kaj Nyman	Elämä lähtökohtana ja päämääränä: kohti käyttökelpoista suunnittelua	29
Kari Nykänen	Lapsia pesuveden mukana. Huomioita maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksesta	37
VÄITÖS		
Jani Vuolteenaho	Polemiikka kaupunki- ja maapolitiikan uusliberalisaatiosta	43
KIRJAT		
Harry Schulman	Täydellistyykö kaupunki kehittyessään?	47
KLASSIKKO		
Mervi Ilmonen	Suuri pieni kirja – Kevin Lynch: The Image of the City	51
MUISTOKIRJOITUS		
Hilkka Lehtonen, Mervi Ilmonen & Matti Pallasvuo	Pekka V. Virtanen 1929–2020 Yhdyskuntasuunnittelun ja maapolitiikan vaikuttaja	58

Ihmisten hallintaa, ohjausta ja osallistamista

Suomi ja pääkaupunkiseutu näyttäytyvät täältä maailman parhaaksi arvioidusta kaupungista eli Wienistä varsin hyvin hallituilta paikoilta. Itävallassa korona on levinnyt kuukausia hallitsemattomasti, mutta elämä on jatkunut ainakin näin suomalaissilmin katsottuna aika normaalisti. Varovaisuutta on toki katukuvassa noudatettu, mutta koska väkeä on paljon, tungosta syntyy väkisinkin. Julkisessa liikenteessä on käytetty maskeja keväästä lähtien, mutta koska julkinen liikenne erityisesti Wienissä on erittäin edullinen ja toimiva, sitä käytetään runsaasti yhteiskuntaluokkaan tai tulotasoon katsomatta.

Ensimmäiset rajoitustoimet aloitettiin myöhään, vasta marraskuun alussa, kun Itävallan 9 miljoonan asukkaan päivittäinen positiivisten testitulosten määrä nousi yli neljään tuhanteen. Yli 14-vuotiaat aloittivat etäopetuksen ja ravintolat, baarit, kahvilat ja hotellit joutuivat sulkemaan ovensa. Sen jälkeen, kun uusista rajoitustoimista ilmoitettiin, ravintolat täyttyivät joka ilta. Siitä seurasi, että marraskuun alussa sattuneen terrori-iskun iltana hyvin moni wieniläinen oli kaupungilla. Rajoitusten alettua koululaiset alkoivat tavata ulkona kaupungilla koulun sijaan. Niinpä viikon sisällä keskimääräisenä päivänä positiivisten testitulosten määrä nousi seitsemään tuhanteen. Vaikka Itävallassa on Saksan ohella Euroopan paras tilanne sairaaloiden tehohoitopaikkojen suhteen, uhka paikkojen loppumisesta ajoi nuoren pääministerin kiristämään rajoituksia entisestään. Niinpä myös kaupat (päivittäistavarakauppaa lukuun ottamatta), koulut ja päiväkodit päätettiin sulkea ja käsky kuului, että jokainen kontakti on liikaa.

Uusien rajoitusten myötä Wien on kyllä hiljentynyt, mutta on hyvin kaukana aavekaupungista. Sen sijaan se on muuttunut aikuisten kaupungiksi, kun lapset pysyvät päiväsaikaan kotona. Asiantuntijoiden mukaan koulujen sulkeminen eriarvoistaa oppilaita ennestään jo rakenteellisesti eriarvoistavassa koulujärjestelmässä. On arvioitu, että noin neljäsosa kaupungin hotelleista tulee ajautumaan konkurssiin. Ravintolat ja kaupat toivovat saavansa avata

ovent joulukuun alussa. Sitä on vaikea uskoa, kun seuraa päivittäisiä lukuja tautiin sairastuneista ja toisaalta ihmisten käyttäytymistä julkisissa tiloissa. Jää vaikutelma, että kommunikaatio ei suju vallanpitäjien, terveysviranomaisten ja kansalaisten välillä.

Tässä Yhdyskuntasuunnittelu-lehden numerossa pohditaan yhdyskuntasuunnitteluun liittyvää hallintaa, ohjausta ja osallistumista. Keskiössä ovat suunnittelun tavoitteet ja menetelmät sekä maankäyttö- ja rakennuslain muutos, jolla tavoitellaan hiilineutraalia yhteiskuntaa, luonnon monimuotoisuuden vahvistamista, rakentamisen laadun parantamista sekä digitalisaation edistämistä. Tähän aiheeseen tarttuu ensimmäisenä Pekka Normo Yhdyskuntasuunnittelun seuran johtokunnan palstalla. Kirjoituksen poleeminen tyyli heijastaa myös laajemmin median mielipidepalstoilla ja alan seminaareissa esiin tulleita ajatuksia.

Karoliina Jarenko väittää lehden tutkimusartikkelissa, ettei osallistava suunnittelu ole kyennyt luomaan linkkiä kansalaisten ja kaupunkien kehittämisen sekä yhteishallinnan välille. Hän tutkii artikkelissaan osallistavan suunnittelun ja yhteishallinnan ”yhteisön ekosysteemia” ja ehdottaa, että mikäli yhteistyötä halutaan parantaa, suunnittelijan roolia on muutettava enemmänkin suunnittelun fasilitaattoriksi. Tähän yhteyteen sopii Kaj Nymänin toive siitä, että maankäytön suunnittelussa taloudellisen kasvun sijaan tavoitteeksi pitäisi ottaa hyvinvoinnin kasvu. Nyman pohtii katsauksessaan käyttökelpoista suunnittelua, mutta hänen lähestymistapansa on kuitenkin toinen. Hän näkee kaavoituksen (sangen mielenkiintoisena) kunnallispolitiikkana, jonka tavoitteena on tehdä kunnasta yhä voimakkaampi, kauniimpi ja rikkaampi. Samansuuntaisia ajatuksia esittää myös Kari Nykänen katsauksessaan, jossa hän tarkastelee maankäyttö- ja rakennuslain uudistusta. Hän nostaa muun muassa esiin, että vaikka uudistuksen taustalla on prosessien sujuvoittaminen, käytännössä syntyy vaikutelma, että tavoitteena on mahdollisimman vähäinen sääntely. Molempien kirjoittajien huolenaiheena, joskin hieman eri näkökulmasta, on lyhytjänteinen suunnittelu, jossa taloudelliset intressit ovat etusijalla. Myös Mika Hyötyläinen kyseenalaistaa suunnittelun tavoitteita väitöskirjassaan, jonka Jani Vuolteenaho arvioi. Hyötyläinen on suomalaisista kaupunkitutkijoista ehkä kaikkein voimakkaimmin tuonut esiin uusliberaalisen käänteän suomalaisessa maankäytön politiikassa.

Tämän lehden kirjoitukset voisi esimerkiksi lukea siten, että kansalaisten intressien hallintaa pitäisi kiristää, samalla kun heitä tulisi kuunnella enemmän. Lehden kirja-arviot liittyvät nekin kaupunkitilan suunnitteluun ja tekemiseen. Harry Schulman arvioi Timo Kopomaan *Täydellistyvä kaupunki* -kirjan innostavan kaupunkikehittämisestä kiinnostuneita kansalaisia tarjoamalla esimerkkejä

kaupunkikehittämisen malleista. Mervi Ilmonen puolestaan palaa klassikkoon, nimittäin Kevin Lynchin vuonna 1960 julkaistuun kirjaan *The Image of the City*. Kovin moni ei varmaankaan tiennyt, että 30-luvun lama ja sotakokemukset vaikuttivat Lynchin ajatteluun, tai ole kuullut Lynchin vierailuista Suomeen.

Tätä lehteä tehdessä toimitukseen saapui myös suru-uutinen professori Pekka V. Virtasen poismenosta. Virtanen toimi yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus YTK:n professorina ja johtajana. Hilikka Lehtonen, Mervi Ilmonen ja Matti Pallasvuo muistuttavat myös muistokirjoituksessaan, miten Virtanen suhtautui kriittisesti vapaan markkinatalouden kykyyn hoitaa parhaiten maa-alueiden hinnanmuodostusta tai saatavuutta. Niinpä hän suositteli kunnan omistaman maan kaavoittamista ja vuotuista maanarvoveroa yksityisten rakentamattomille kaavatonteille.

Edellisten päivien aikana saksankielinen maailma on alkanut uutisoida Suomen koronastrategiasta. Onnistumisen syinä pidetään väljää asukastiheyttä, mutta myös kulttuuria. Suomessa ei uutisten mukaan kärsitä siitä, että toisia ihmisiä ei tavata niin usein ja toisaalta Suomessa kuunnellaan viranomaisia sekä pyritään toimimaan ohjeistusten mukaan. Vielä on aikaista ennustaa koronan vaikutuksia yhdyskuntasuunnitteluun. Näyttää kuitenkin selvältä, että pysyviäkin vaikutuksia tulee olemaan. Maantieteen, politiikan ja kulttuurin yhteisvaikutuksilla on merkitystä ja vaikutusta siihen, millaiseksi yhdyskuntamme kehittyi.

Wienissä 23.11.2020

Johanna Lilius

Yhdyskuntasuunnittelu-lehden päätoimittaja

Mitä nyt?

Kansansatuja uudesta alueidenkäytön suunnittelujärjestelmästä

Kansansatujen arkistonhoitajan luvalla julkaissut: Pekka Normo, YSS ry:n johtokunnan jäsen

Kirjoittaja on tehnyt suorastaan sensaatiomaisen löydön kansansatujen arkistoista. On hämmästyttävää, kuinka hyvin nyt löydettyt sadut ovat säilyttäneet ajankohtaisuutensa, vaikka ne on laadittu jo ennen digitalisaatiota. Nämä sadut, kuten kaikki hyvät sadut, ovat monitasoisia ja niitä voivat lukea niin lapset kuin aikuisetkin. Suosittelenkin niiden käyttöä myös iltasatuina. Jos on ollut esimerkiksi raskas etätyöpäivä, rauhoittaa näiden iltasatujen lukeminen satuihin epäilevästikin suhtautuvien mieltä. Julkaisemme tässä vaiheessa vain yhden sadun ja jos vastaanotto on myönteinen, kaivamme jatkossa esiin lisää arkistojen aarteita.

Kirjoittaja haluaa korostaa, ettei hänellä ole satuun tekijänoikeuksia ja että onneksi tämä on vain satu.

Kun hiiri oli kissalle räätälinä

Hiiri oli kerran kissalla kirjurina. Kissa käski kirjoittaa uuden digitalisaation varaan rakennetun alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän, joka olisi yksinkertaisempi, yleispiirteisempi ja selkeämpi. Hiiri lupasi.

Kissa meni tekstiä noutamaan. Hiiri sanoi: ”Ei tästä ihan sellaista tullut.” ”No, mikä siitä tuli?” ”Uusi yleispiirteisempi alueidenkäytön suunnittelujärjestelmä kyllä, mutta ei yksinkertaisempi, koska tähän tuli yksi suunnittelutaso lisää.” ”No, tee sellainen!”

Kissa meni tekstiä noutamaan. Hiiri sanoi: ”Ei tästä ihan sellaista tullut.” ”No, mikä siitä tuli?” ”Uusi selkeämpi alueidenkäytön suunnittelujärjestelmä kyllä, mutta ei yleispiirteisempi, kun on niin paljon asioita mitä tähän pitää mahduttaa.” ”No, tee sellainen!”

Kissa meni tekstiä noutamaan. Hiiri sanoi: "Ei tästä ihan sellaista tullut." "Mikä siitä sitten tuli?" "Tuli uusi alueidenkäytön suunnittelujärjestelmä kyllä, mutta ei selkeämpi, kun nämä oikeus- ja ohjausvaikutukset ovat niin sekavat." "No, tee sellainen!"

Kissa meni tekstiä noutamaan. Hiiri sanoi: "Ei tästä ihan sellaista tullut." "No, mikä sitten tuli?" "Tuli alueidenkäytön suunnittelujärjestelmä, mutta ei uutta alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää, kun digitalisaatiota ei saatukaan mukaan." "No, tee sellainen!"

Kissa meni tekstiä noutamaan. Mutta koska silloin kaikki valmisteluun varattu aika oli loppunut, hyppäsi kissa hiiren niskaan ja söi sen. Siitä alkaen ovat kissa ja hiiri olleet vihoissa keskenään.

Sen pituinen se.

In search of a co-operation ecosystem for participatory planning and co-governance

Learning from participatory cultures

Karoliina Jarenko

Contemporary urban planning with linear administrative processes, based on the ideals of predictability and control, has come to its end. Even public participatory planning has struggled to incorporate the input of engaged citizens into urban development and the co-governance of common resources. The self-organized actions of urban activists and the needs of mundane everyday life have not been sufficiently addressed in participatory urban planning processes. However, local initiatives and even the temporary utilization of urban space have been regarded as a contribution to urban development. The problem with this is that thus far, we lack knowledge about the co-operation ecosystem required for new approaches to urban planning, such as the expanded urban planning. In this article, I examine two case studies, which outline a co-operation ecosystem for expanded urban planning. I argue that such an ecosystem for co-operation can significantly help cities integrate self-organized citizen initiatives for urban and community development. It might, however, also require planners to take a stronger role in enhancing a culture of participation.

Keywords: self-organization, self-governance, co-governance, co-operation ecosystem, expanded urban planning, participatory planning

Introduction

Contemporary urban planning theories and practices are still dealing with linear procedures and institutional sense-making from earlier decades. However, a new planning paradigm is emerging. The actor-based perspective acknowledges self-organizing urban development, which is able to operate apart from traditional statutory planning and decision-making (Wallin, 2019). The traditional planning system is based on the notions of rationality, predictability, and control. It is at odds with the complexity of urban transformation¹; the emergence of which is impacted by many factors beyond, for example, statutory plans (Alppi & Ylä-Anttila, 2007; Väyrynen, 2010; Wallin, 2019; Beekmans & de Boer, 2014).

Urban processes often arise from the interaction between people and organizations. Aspirations to better engage and incorporate the human perspective into planning and to enhance the co-creation of cities are often referred to as the communicative turn in planning. These participatory processes and their design have been of great research interest as well as the changing role of planning professionals and the normative justification of their use of political power (see e.g., Healey, 1997; Forrester, 1999; Puustinen et al., 2017). This communicative approach also aims at linking the self-organized initiatives of citizens to the formal planning and steering systems. However, this perspective has remained more limited in research and practice, requiring deeper examination (Rauws, 2016; Anttiroiko, 2016; Rantanen & Faehnle, 2017; Wallin, 2019).

One interesting approach to the linking of self-organized citizen activities to planning and urban development has emerged from new approaches to urban planning, such as expanded urban planning (Horelli et al., 2012) and models of co-governance on local issues between administrations, local agents, and networks (Staffans & Horelli, 2014; Faehnle & Rantanen, 2017). The expanded approach does not only expand the extent of spatial planning to include community development and co-governance but also the dynamic temporal aspect, including participatory strategic planning, statutory planning, implementation, collaborative production of space, and its evaluation. This includes also the temporary urbanism in the form of varying self-organizing, emerging phenomena, such as guerrilla gardening, food trucks, pop-up phenomena, and placemaking initiatives, like the famous Flying Grass Carpet, initiated in Rotterdam (Beekmans & de Boer, 2014). This temporary urbanism can be regarded as an alternative approach to planning strategy within the complexity and disjuncture of contemporary societies. According to Bishop and Williams (2012, p. 5), the concept of “temporary” varies

1 “the term ‘urban transformation’ refers to spatial and functional urban change which has arisen as a result of activities aimed at urban development. This activity can comprise either intentionally carried out urban planning or local community development. The latter can also be self-organizing and can arise from the everyday activities of local actors” (Wallin 2019, 73).

widely, but it usually concerns an intentional phase, where the “time-limited nature of the use is generally explicit”.

These new approaches seek to deconstruct the traditional roles and processes of planning and attempt to build a new ecosystem² of co-operation. The problem with this is that thus far, there is insufficient knowledge regarding the potential requirements for an ecosystem of co-operation. In this regard, *it may be possible to learn from the experiments of planning temporary cities by communities that have explicitly set out to combine self-organized initiatives with participatory planning and the co-governance of collective endeavors?*

Thus, the aim of this article is to present insights into the potential for a co-operation ecosystem for expanded urban planning. I chose the expanded urban planning approach amongst other participatory approaches because it aims by definition to expand the realm of participation to incorporate both the planning and the use, evaluation, and further development of urban space. It also aims at a lasting collaboration between local agents and networks. However, most well-known conceptualizations of participatory planning focus either on temporary collaborations between the administration and local agents and networks or on a certain phase or phases of the planning-production-use process. In order to sketch an ecosystem of co-operation, it is imperative to consider as wide of an array of collaborative action as possible. This need seems to be fulfilled quite well by the expanded urban planning approach.

Based on this, I take as a starting point a co-operation ecosystem model that has been created for cities to enhance co-governance with their citizens. I then apply the model to two cases of expanded urban planning to assess whether it is able to incorporate processes of participatory planning in addition to co-governance. The two cases present the planning and production of special temporary cities. These are Burning Man near Reno, USA and the Borderland near Hedeland, Denmark, which, as in most years since their respective inceptions, were created for one week in 2019. Both communities’ culture held at their core the values of participation and self-governance, which were also reflected in the planning process and governance of the “cities”. Based on my analysis of these cities, I suggest modifications to the original model for the needs of expanded urban planning. I argue that the model of a co-operation ecosystem sketched in this study can help in the creation of new collaborations between the government and local agents and networks in urban development. It may

² Inspired by natural ecosystems, other areas of praxis, such as business, media, digitalization, and here co-operation, have adopted the term ecosystem to refer to models that inform aspects of interaction and relationships among diverse entities within a certain area or sphere (Wallin et al. 2010; Sorbal 2018).

also help in evaluating the nature of existing collaborations and developing them appropriately.

The remainder of the paper is structured as follows. The background and framework section describes the theoretical framework and methodology. After which, the empirical cases section presents, compares, and discusses the two case studies. Finally, the conclusions and discussion section discusses learnings for participatory planning and provides possible areas for future research.

Background and framework

This section explains the practical and theoretical background of the study. Thereafter, the methods of data gathering, analysis, and interpretation are described in detail.

Demands for the revision of current planning and steering systems

The increasing critique of traditional urban planning, based on the notions of predictability and control, implies a recognition of cities as complex dissipative systems. This would seem to demand a revision of the planning and steering systems to better embrace the local realm and to open up opportunities for new actors to impact future development (Rauws, 2016; Boelens & de Roo, 2016; Wallin, 2019).

Complexity thinking has its roots in natural sciences, which has expanded to other realms, such as social sciences, economics, and psychology (Allen, 2012). In the context of urban planning, complexity thinking enhances the understanding of unpredictability and seemingly autonomous dynamic processes. Complex systems often involve self-organization: multiple agents interacting and producing unintended order without guidance from an outside force. Qualitative research on self-organization in the urban context has focused on citizen initiatives and grassroots movements that rise without government activation (Rantanen & Fahnle, 2017; Wallin, 2019). The management of urban complexity calls for a realization that urban development takes place outside and often irrespective of the formal urban planning process (Wallin, 2019).

The understanding and use of self-organization in urban planning and development can also be seen as separate from participatory planning. In this respect, Anttiroiko (2016) has divided planning into three types: technocratic, collaborative, and self-organized. Collaborative planning, such as public participation in the statutory planning phase, is professionally facilitated and government-driven, whilst self-organized planning is manifested in urban hacktivism and other forms of action that are outside government control (or are even counteracting it). Although collaborative planning and self-organization in planning clearly have their unique challenges and pose distinct demands on

the planning process, I believe that they should not be seen as sequent phases in the development of planning practice rather they are complementary, as noted in this case study as well. Governance studies make a distinction between self-governance and self-organization. Self-governance refers to deliberative civic actions and citizen initiatives while self-organization involves non-intentional, city-scale outcomes of local citizen initiatives and activities (Rantanen & Fahnle, 2017; de Bruijn & Gerrits, 2018). This distinction has also in recent years become more known within the urban planning context, and it is important because the two processes ask for different policy recommendations to support public planners in dealing with civic initiatives (Rauws, 2016). Given this distinction, this study focuses on self-governed initiatives that aim at realizing a shared vision. Therefore, I will hereafter refer to self-governance instead of self-organization. It was, however, important to utilize the term “self-organization” in the beginning to contextualize the study for the reader.

An enlarged scope of collaboration through expanded urban planning

The attempt to combine local self-governed initiatives and collaboration in planning (Healey, 1997; Forester, 1999; Hillier, 2011) lies at the core of the expanded urban planning (EP) approach. It has been developed from bits and pieces in the context of case studies in Finland and Italy (Horelli, 2013; Staffans & Horelli, 2014; Horelli et al., 2015; Wallin, 2019). The features of EP include the following:

1. planning *horizontally* expands its extension from focusing solely on statutory spatial planning to deal with community development and co-governance with different stakeholders and communities;
2. planning *temporally* expands in the sense that participation and self-governance can flexibly take place in all stages, including strategic planning via ‘statutory planning’, implementation, co-production of space, and evaluation.
3. planning requires the application of multiple methods, including digital and non-digital tools (Horelli, 2002; Wallin et al., 2010); and
4. increasing prominence of the issue of co-governance due to the relationships among constantly emerging new groupings (Mäenpää & Faehnle, 2017).

Co-governance becomes a necessary element of planning as the approach to planning (in EP) expands to comprise collaboration around urban and community development over an extended period of time. Co-governance invites social actors to participate in the state governance processes (Ackerman, 2004; Gaventa, 2006). It also aims at empowering citizens with more responsibility than simply

participation in a sporadic participatory planning session (Jarenko, 2013; Horelli et al., 2015). However, we have little knowledge about the institutional design (e.g., agents, bodies, laws, and other principles of operation) and operational elements (e.g., issues addressed, methods, and tools) of the collaborative models. “Institutional design” is a term widely utilized in the field of deliberative studies. There, it has been used both on the larger scale to model the deliberative system of a society and on the smaller scale to model the design of, for example, a citizen board (Johnson & Gastill, 2015; Hendriks, 2016). In a previous study, I analyzed the institutional design of a neighborhood-level co-governance model from the perspective of the formality of various fora and the activity level of the participants in the neighborhood (Jarenko, 2013). However, in this study, I wanted to address the operational elements of collaboration.

A recent contribution to the modeling of the operational elements of a co-governance model was presented by Laura Sorbal (2018). Her model is based on studies in Berlin, Lisbon, Bologna, and Madrid in which the city administrations have sought to enhance co-operation and co-governance with citizens in the context of urban development. She calls her model “the co-operation ecosystem” (Sorbal, 2018).

Sorbal’s model comprises the following six elements or dimensions (Figure 1). Firstly, she begins with *identifying local resources*, which includes mapping and monitoring mechanisms of citizen initiatives as well as recognizing and building networks that can contribute to the strengthening of civil society. This requires a thorough understanding of different users’ needs, both current and future. It also includes broad participation mechanisms and channels (online and offline) that allow various means of participating in the co-production of city life. Secondly, *facilitating the emergence of a civic financing sector* can help by enabling public-civic cooperation through suitable funding conditions, with grants, favorable loans, and appropriate regulations, particularly covering the maintenance cost of civic spaces by various potential revenue streams. For example, matching the funds raised through crowdfunding campaigns considered relevant to the city. Thirdly, she proposes *supporting micro-innovation in co-governance*. This calls for strategic frameworks with open calls for initiatives that promote public spaces as spaces for community meetings and that offer a platform for spontaneity and autonomy through innovative projects, delimiting spaces in the city for prototyping and testing. Fourthly, she recommends *creating a legal framework for cooperation*. These frameworks can support citizens’ initiatives, simplify the bureaucracy, establish co-created parameters, and standardize the answers and criteria through which co-operation between citizens and the municipality can be formalized. Fifthly, *online platforms for*

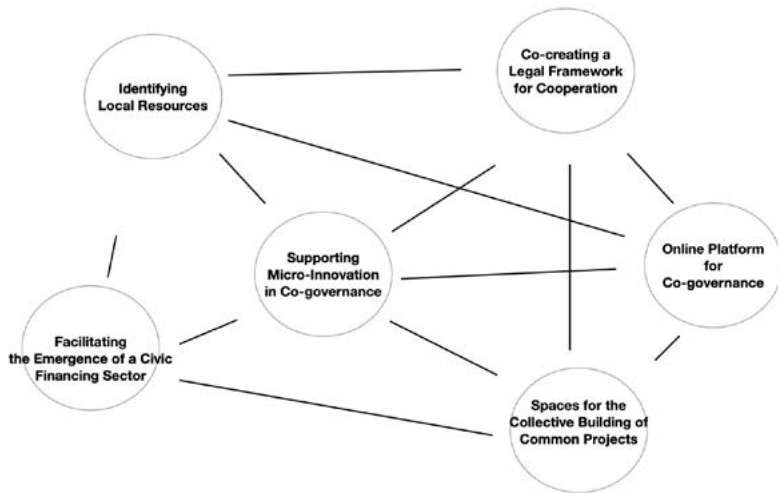

FIGURE 1 Laura Sorbal's model of a co-operation ecosystem to help cities create collaboration and co-governance with residents for urban and community development (Sorbal, 2018)

participation can serve as the main tool for transparency in the municipality's decisions. Finally, she urges for *spaces for the collective building of common projects*. Physical spaces throughout the city can function as experimental incubators of co-operative proposals.

Research questions and method

I adopted Sorbal's model as a starting point for my analysis of the two case studies. In this, I set out to see how the two communities operated, how these contemporary cities were planned and co-governed, and how fruitful Sorbal's model was in analyzing them. My goal here was to sketch a "co-operation ecosystem" for the EP approach. The weakness of my research design was that official city planners had only a minor role in these planning processes. However, these two cases were otherwise fruitful as they comprised both participatory planning and co-governance, and they linked self-governed initiatives to the centrally led participatory planning process. These two communities were also known for successfully relying almost completely on citizen initiatives in urban and community development. Thus, even though they did not represent "real urban planning", they could operate as "extreme best practices". Therefore, we might be able to connect learnings from their co-operation ecosystems to "real urban planning".

The research questions of this explorative study were as follows. Firstly, what is the co-operation ecosystem that structures expanded urban planning

(including co-governance) in the two cases and how do these elements affect the nature of collaboration? Secondly, what are the means and tools that link self-governed initiatives and activities to the centrally led planning of the contemporary city? Thirdly, what can be learned from these cases in terms of expanded urban planning, and what learnings can be generalized to apply to all participatory planning?

The comparative qualitative analysis of the cases has borrowed its methodology from the meta-analysis of qualitative studies (Timulak, 2009); the purpose of which is to provide a more comprehensive description of the phenomenon (in this case, the intersection of self-organization with expanded urban planning). The methodology involved an analysis and synthesis of the similarities, differences, and patterns across the cases that share a common focus or goal in a way that produces knowledge to answer the research questions. The potential generalization of the results can eventually take place by employing the theory of substance (Krehl & Weck, 2019; Scott & Storper, 2015; Alasuutari, 1993).

The data gathering methods comprised deep interviews with three key persons and shorter conversations with around 70 persons, an analysis of documents (e.g., related material on the Internet (see references), participatory observation (i.e., I attended the Burning Man main event in August 2019, taking field notes), and participatory dialogue (i.e., I participated in the planning process for the Borderland event for 2020 until it was cancelled due to COVID-19; this enabled my observation of the planning process). The three interviewees were chosen because of their central roles in these communities and because of their special interest in the themes addressed in this study, such as participatory planning, self-governance, leadership, co-governance, and institutional design. The shorter conversations with a large number of individuals contributed to my preliminary understanding of the participatory planning process and the linkage between self-governed initiatives and the centrally led planning of the whole. These conversations also developed my understanding of the culture as a whole, enabling me to discuss research questions on a deeper level with the interviewees.

The data analysis methods comprised content analysis starting with organizing and sampling the material, making an index and carrying out the preparatory thematic analysis with preliminary codes; writing the rules for the codes and coding; comparing the codes (cf. the constant comparative method by Strauss & Corbin (1990)) and sorting them into domains relevant for the research questions and the theoretical framework; delineating the data into domains, which allowed for the categorization and comparison of different meaning units;

systematization of the categories, pattern identification, process tracking, and the making of typologies (Krippendorff & Bock, 2008).

The themes of the analysis included the following points: What are the elements of EP? How are they manifested in these two cases? How do these two communities operate? What is their institutional and organizational design? Why is it like that? What is the role of the planner? Is there a planner? What are the means and tools of participatory planning? What is self-organized? How are the self-organized initiatives linked to participatory planning? And drawing from all of this, what is the co-operation ecosystem in each of the cases and are the elements of Sorbal's model valid and functional in them? I then compared the cases according to all of these dimensions (see Table 1 for summary).

The Methods of interpretation comprised the final synthesis, which focused on the whole body of research with implications for theory and practice. The interpretation of the results and the drawing of conclusions were supported by the so-called quasi-judicial case method, developed by Bromley (1986). It is based on the network of empirical facts, relations, and relevant concepts, such as the theoretical framework in this article.

The Empirical Cases

The choice of the cases was based both on my personal and theoretical interest in wanting to identify what can be learned from these two communities in terms of expanded urban planning. The objects of planning in the case studies were small "cities" that were created for the duration of a one week-long event in 2019. The larger event, Burning Man, founded in 1986, gathered approximately 75 000 in 2019. It took place in the desert north of Reno, Nevada, USA. The second event, called Borderland, was chosen from around 15 larger regional events of the Burning Man global network, due to its flat organization and its familiar Nordic culture. Borderland comprised around 3500 people, and it took place in Hedeland, Denmark. Both events are organized on an annual basis. The events and organizations behind them are not formally linked, but their communities overlap to some extent. Both communities follow the ten cultural principles that have been created in the context of Burning Man³. Their mission "is to generate a society that connects each individual to his or her creative powers, to participation in community, to the larger realm of civic life, and to the even greater world of nature that exists beyond society." (Burning Man Project, the mission statement, 2018). Radical inclusion, participation, and self-governance are at the

³ The communities follow ten principles that encapsulate the culture. These principles are 1) radical inclusion, 2) gifting, 3) decommodification, 4) radical self-reliance, 5) radical self-expression, 6) communal effort, 7) civic responsibility, 8) leaving no trace, 9) participation, and 10) immediacy.

cultural core of both communities. The events are collaboratively produced: participants bring with them everything that they need for the week, and all activities, arts, and “services” are gifted to the community.

Both events are growing in size and their planning and governance models are respectively evolving. The two case studies examined the planning, production, and governance for the events of 2019. Hereafter, I refer to the events as BM2019 (for Burning Man) and BL2019 (for Borderland).

Case Study: Burning Man 2019

BM2019 took place in the Black Rock desert of Reno, Nevada, USA, between 26 August and 1 September 2019. The event site is called Black Rock City. It is in the shape of a hexagon and almost 15 000 km² in size.

The discussions that could be referred to as “strategic planning” took over the course of a year before the event in seminars and workshops concerning the culture and the nature of the event, i.e., “the strategic goals” of the BM2019. Active members of the Burning Man community from around the world participated, and a survey was also sent out to collect viewpoints from those who were not able to attend the discussions in person.

The Burning Man event has a city plan. In the past 20 years, the city has grown outwards to accommodate the growing population, but the shape has remained the same, since it was created by Rod Garret in 1999. As the city developed, the placement team of the head organization has become the key agent in the planning process. In addition to adapting the city plan to the BM2019 needs and requirements, it handled land use permissions, waste management plans, and requirements from Reno city administration. Urban and community development, including both buildings and other constructions as well as the “services”, activities, and arts, were a collaborative act of the placement team and the citizens of the city. Each citizen had their own project through which they contributed to the community. Some projects were massive in size and in need of community resources; others were quite modest. Helping facilitate this, the placement team handled camp applications and placed the camps in the city plan. They were very aware of their role in designing the overall BM2019 experience for participants and had internal discussions on planning and creating livable neighborhoods. In terms of resources, it was possible to apply for grants for art and the applications were processed in the head organization. Several art projects were also self-financed. Closer to the event, the placement team, expanded with volunteers, marked the city plan, roads, and camp borders on the ground with small flags. The actual building

itself was done by residents, and apart from security restrictions, there were no guidelines related to appearance nor to the placement within the camp areas.

BM2019 was planned and operated with a co-governance model, which linked the self-governed projects of residents to “formal planning” and opened a wide realm of participation for residents. The tools and means for linking the self-governed projects to formal planning were camp and art grant applications. However, from the point of view of transparency and inclusion, art grants were handled in the head organization, and there was little information or public discussion about the applications. The realm of self-governance focused on art, activities, and other “urban development”, not so much on the co-operation model itself. Moreover, there was no formal process to re-evaluate and redesign institutional roles nor the governance model itself. Likewise, BM2019 did not have an online platform for co-governance. The online presence in the form of a website, blog, and newsletter was quite inspiring, well updated, and thorough. They proved central for sharing knowledge and “acculturation”, but the information flow on the website was top-down rather than interactive. Furthermore, the community had numerous Facebook and other social media groups, but these were self-organized and not linked to formal co-governance.

Case Study: Borderland 2019

BL2019 took place in Hedeland, Denmark between July 22 and July 28, 2019. The event drew about 3500 inhabitants to the site, which is around 1.1 km² in size.

The Borderland organization does not have any permanent organizational roles. The community re-organizes itself each year to create the event. All roles and tasks within the community are open to anybody. The required roles and tasks were announced, and participants volunteered for them. The role holders from previous years mentored the newcomers in their adopted responsibilities. Everybody was allowed to contest current processes, principles, practices, and roles. This took place via an “advice process” in which the modus operandi was described with its problems, and a solution proposed. The proposal was then discussed until a decision emerged.

Planning was also managed in this manner in 2019. From here, a few people sketched a “city plan”, which was accepted through an advisory process. The proposal predefined a grid of circles outside of which camping was not allowed. The central circles were intended for activities and surrounded by smaller circles that were meant for camping. The larger structures were to be built inside the central circles. In between the circles, there was space for the natural creation of fire access roads. Among the camp circles, the loud sound camps were placed

at the far end of the area, facing a field, and a silent area was created at the opposite end of the area. This grid created the “urban plan” for Borderland 2019.

After having created and accepted the grid, the placement of camps began. All the camps had different themes, and they were to provide for the activities of the event. This meant that the placement was expected to have a key impact on the overall experience of “the city”. With self-governance as an underlying goal, the responsibility for the placement was given to the participants themselves to determine. It was assisted by a well-planned Google spreadsheet that guided the users to fill in all required information and to take into account all important considerations. The issues included, among others, safety restrictions, the camps’ need for electricity, the number of campers, and the audio footprint. It allowed the residents to place themselves as they preferred, while recognizing coherence and restrictions. Moreover, the spreadsheet was also open to everybody, allowing any mistakes to be identified and quickly corrected.

Borderland aspired to expand self-governance not only to “urban development” but also to the collective provision of infrastructure and decision-making. This aspiration was manifested in the architecture and functionalities of digital platforms. “The Dreams” platform facilitated innovation and co-creation with the city planning: ideas were presented, prototyped, and co-created. Their financing was also decided upon within the platform. The city needs and responsibilities were managed on the “Realities” platform. All of these tasks were described, and operators and mentors were identified. The third digital platform was “the Talk”; on which, matters were discussed in threads. The Talk also included “the Advisory Process”, which was the means to contest current processes, principles, practices, and roles. The existing modus operandi was described along with its perceived problems, and a solution was proposed. The proposal was then discussed until a decision emerged. In addition, the community also had Facebook groups for lighter conversation and outbursts of collective enthusiasm, and many art and community development projects were governed in these groups.

Comparison of the cases

BM2019 and BL2019 naturally have many features in common as they are part of the same subculture and they follow the same ten principles. Both cases also follow a planning process that can be interpreted as an application of the expanded urban planning approach. In this respect, urban space is planned and produced in a collaborative manner, beginning from the definition of the overarching strategic goals and ending in the actual building of the city, the

	Burning Man 2019	Borderland 2019
Identifying local agents and networks and monitoring mechanisms of citizen initiatives	In seminars, Burns, and other events. An expectation that those wanting to contribute will send a theme camp application or apply for an art grant or contribute without support from the head organization. A significant means of “monitoring” is also via personal relations.	Active people identified as they participate in discussions on digital platforms, and they take up responsibilities, take part in seminars, Burns, and other events. Community fosters initiatives and new ideas for both arts and activities and concerning the governance model and its processes. An expectation that those willing to contribute will bring the contributions forth on the digital platform.
Supporting micro-innovation in co-governance	Ideas to develop collaboration between the head organization and the community are constantly discussed, but discussions are head-organization-led. The city plan is pretty much given, the placement team does the placement, but what is placed is the self-governed projects of the residents.	Digital platforms have been chosen and developed to enable co-governance and the constant co-development of the governance model and collaboration tools. All ideas are open for everyone to see.
Co-creating a legal framework for co-operation	A head organization was originally established to facilitate the production of the Burning Man event and to take care of administration on behalf of participants. As the event grew, the head organization continued to operate on behalf of the community, but despite participatory events and processes, the distance between the core group and the random participants began to grow.	An aspiration to extend co-governance to not only concern the creative uses of the urban space but also the decision-making principles and governance processes of the community. The infrastructure of the BL2019 was explicated early on and manifested in the way in which the digital platforms were chosen and developed. The community has managed to maintain a co-governed model up to its current size.
Facilitating the emergence of a civic financial sector	Art grants could be applied for from the head organization. Decision making was not very transparent.	The Dreams platform was developed for citizens to bring forth their ideas, to co-create them further, to find people to make them happen, and to collectively decide upon their financing.
Online platform for collaboration/co-governance	Not really. Informative website, blog, and newsletter, but no digital platforms for collective decision-making.	Advanced digital platforms created specifically for co-governance. “Borderland Talk”: discussions and decision-making (the Advisory Process); “Dreams”: art projects and their financing; and “Realities”: what is needed for BL2019 to happen.
Spaces for the collective building of common projects.	None apart from the event site.	None apart from the event site.

TABLE 1 Comparison of the co-operation ecosystem of BM2019 and BL2019.

co-production of activities and services, and the life that inhabits it along with the appropriation of spaces.

The governance model was, however, different in these two cases. The Borderland community had consciously built a co-governance model, whereby all decision-making strived at transparency and took place on digital platforms. The platforms and other digital planning tools were key to the operation of the community. They guided the planning and steered individual efforts to act in the common good. In fact, much of the leadership and management that is usually required in the organized action of multiple persons was located “inside” the digital architecture. On the other hand, much of the leadership and management in Burning Man was in the hands of the head organization. It aimed to serve the community as best as possible, but it withheld many tasks and responsibilities for itself. Thus, it ended up operating in a more closed manner than the Borderland organization.

Results

My first research question was: what is the co-operation ecosystem that structures the expanded urban planning in the two cases and how do these elements affect the nature of collaboration? The co-operation ecosystems in the two cases have similarities but also key differences. Both ecosystems are designed to govern the planning and production of the events and have an emphasis on linking the self-governed initiatives into a coherent whole. BM2019 supported these initiatives via art grants while BL2019 also helped people to network and co-create around the ideas, thus facilitating the process much more. In terms of finances, financing decisions were made in the BM2019 head organization while the BL2019 community decided upon them collectively on the digital platform. The self-governing ethos of BL2019 was manifested in the functionalities of the digital platforms in use as compared to the participatory but head organization-led processes and communications of BM2019. Moreover, any member of the BL2019 community was able to contest the decision-making, collaboration processes, and the governance model itself (i.e., innovation in co-governance), whilst the BM2019 operated in a more opaque manner, offering wide opportunities for participation but mainly in the realm of urban and community development — not in developing the model of cooperation itself.

The elements of Laura Sorbal’s model for a co-operation ecosystem were identified in both cases, but their “depth” varied. In this regard, decision-making was more transparent and collaborative in Borderland as there was no head organization to provide services on behalf of the community.

My second research question was: what are the means and tools that link self-governed initiatives to centrally led participatory planning? In Burning Man 2019, self-governed initiatives were linked to formal planning through rather traditional means, such as camp and grant applications. BL2019 self-governance was expanded to “statutory planning” with the help of a digital tool. The whole planning and production process was self-governed on digital platforms created specifically for co-creation, resourcing, and decision-making.

My third research question was framed in the following manner: what can be learned from these cases in terms of expanded urban planning, and what learnings can be generalized to apply to all participatory planning? These are discussed in the final section.

Conclusions and Discussion

The aim of this article was to present insights into the potential for a co-operation ecosystem for expanded urban planning. For this purpose, I analyzed two cases of Expanded urban planning to observe how they operated and what methods and tools they utilized for co-governance and participatory planning. As well, I investigated whether it would be fruitful to structure their modus operandi according to Laura Sorbal’s model of a co-operation ecosystem. To this end, I first discuss the findings concerning the ecosystem. Then, I turn to the conclusions and discussion concerning the practice of EP. Finally, I discuss what learnings can be applied to traditional participatory planning that does not include the element of co-governance.

Laura Sorbal’s model of a co-operation ecosystem structured the collaboration and co-governance system of these two cases well. Therefore, I propose that it can be taken as a starting point for the creation of a co-operation ecosystem in the context of expanded urban planning. My analysis did, however, reveal two improvements. Firstly, the comparative case study demonstrated that subjecting not only issues of substance (i.e., urban and community development) but also those of the procedure (i.e., process and tools for cooperation) to co-creation had a wide impact on the nature of collaboration and the extent to which citizens were empowered. Thus, I suggest that this distinction should also be made in the model for expanded urban planning. In addition, since this distinction is not restricted to the context of expanded urban planning, as it also applies to co-governance in general, I suggest that Sorbal’s model could be improved by separating the micro-innovation element into a) micro-innovation concerning the use of a common urban space and b) micro-innovation concerning the governance model itself. This distinction can be useful both in the analysis of existing co-governance models and in the creation of new ones.

The model of the co-operation ecosystem sketched in this study ought to be tested in a “real urban setting” preferably comprising all three participatory elements: self-governed initiatives, participatory planning, and co-governance.

The second improvement concerns the element of supporting citizen initiatives. In this regard, BM2019 supported self-governed citizen initiatives through art grants, but BL2019 also facilitated networking and co-creation around initiatives. This is an interesting “service” that the system can provide to the community and has been proven beneficial in “real urban contexts” as well (see, for example, McKnight, 2003 and Graham et al., 2013 for community building in various cities). Based on this, I suggest that this element in the co-operation ecosystem for expanded urban planning be named “facilitating the resourcing of initiatives”, comprising both financial and human resourcing. This, too, is an improvement that might also benefit Laura Sorbal’s original model.

In terms of learnings for traditional participatory planning, there are a few notions I would like to bring forth. BM2019 operated with participatory methods that are quite traditional and well known among city administrators and planners: calls for citizen initiatives and financial support for projects. Despite this “methodological traditionalism”, BM2019 managed to create an experience of strong inclusion and participation that resulted in a substantial number of self-governed projects that contributed to the community. One reason for this is inevitably the subculture itself, that underlines inclusion, participation, and civic responsibility. does not seem to be reflected in “real urban contexts”. However, some other dimensions do offer viable suggestions for EP in real cities. Firstly, the community was able to participate in the ongoing cultural redefinition, i.e., by discussing the “strategic goals” of the city and its community. In the “real world”, this would mean that neighborhoods would be allowed to enhance their particular identity and citizens could participate in discussions to redefine the strategic goals for urban development. “What kind of a neighborhood is this? Why have we chosen to live here? In what direction do we want to develop this neighborhood?” A third reason for the strong sense of community is that the head-organization enhanced communality in multiple ways, for example, by the use of language: co-producers of urban development were identified as “people”, “Burners”, or as “lovely hippies”, not as “local resources” as in the original model of Laura Sorbal (2018). This kind of community leadership of course links more to community building and social work than traditional blueprinting. However, as urban planning and development are perceived more and more as an ongoing collaborative process of various agents and networks (as laid out in the beginning of this article), these kind of details become relevant also for the planner to think about.

The Borderland 2019 community was a more extreme case. It was relatively small, which raises questions as to how we can draw conclusions for real urban contexts. It does, however, manifest an interesting philosophy of operation, when it comes to maximizing self-governance: principles and rules are decided upon collectively and decisions about single cases are left to the individuals, according to their interpretation of the principles that have been set together. However, more research is required in terms of the size of the community being able to operate thoroughly in this manner. However, it seems appropriate to assume that this idea can be applied to some extent to enhance the sense of autonomy and engagement of local agents and networks in other co-governance contexts, too.

Digital platforms for collaboration, planning, and decision-making are essential, if we want to enhance the co-governance of common resources⁴. As we saw in the comparison of BM2019 and BL2019 that in spite of the same strategic principles, the existence of a digital co-governance platform was the major factor in shifting the nature of collaboration. The lack of a digital co-governance platform restricts collaboration to activities that are merely participatory instead of co-governmental in nature. The architecture, functionalities, and user experience of such digital platforms of co-governance require more research and development in the context of real cities. However, the existence of a mere technical platform without the inclusive philosophy is not sufficient for real co-governance. Thus, in addition to technological research, the methods of creating and leading participatory cultures should be an important area of research in the overarching topic of managing future urban development.

REFERENCES

LITERATURE

- Ackerman, J. (2004). Co-Governance for Accountability. Beyond 'Exit' and 'Voice'. *World Development*, 32(3), 447-463.
- Alasuutari, P. (1993). *Laadullinen tutkimus*. Gummerus, Jyväskylä.
- Allen, P. M. (2012). *Cities and regions as self-organizing systems: models of complexity*. Routledge.
- Allmendinger, P. & Haughton, G. (2009). Soft spaces, fuzzy boundaries, and meta-governance: The new spatial planning in the Thames gateway. *Environment and Planning A*, 41(3), 617-633.
- Alppi, S. & Ylä-Anttila, K. (2007). Verkostourbanismi. *Yhdyskuntasuunnittelu*, 45(2), 10-26.
- Anttiroiko, A.-V. (2016). City-as-a-Platform: The rise of participatory innovation platforms in Finnish cities. *Sustainability*. September 2016. DOI: 10.3390/su8090922
- Bishop, P. & Williams, L. (2012) *The Temporary City*. New York: Routledge.
- Boelens, L. & de Roo, G. (2016) Planning of undefined becoming: First encounters of planners beyond the plan. *Planning Theory*, 15(1), 42-67.

4 I suppose small residential communities could still practice co-governance without digital tools.

- Boonstra, B. (2015). Planning strategies in an age of active citizenship. A post-structuralist agenda for self-organization in spatial planning. PhD Series, In planning, Kirja 7.
- Boonstra, B. & Boelens, L. (2011). Self-organization in urban development: towards a new perspective on spatial planning. *Urban Research & Practice*, 4(2), 99-122.
- de Bruijn, Ewald & Gerrits, Lasse (2018) Epistemic Communities in Urban Self-organization: A Systematic Review and Assessment. *Journal of Planning Literature*, 33(3), 310-328.
- Bromley, D. B. (1986). *The case study method in psychology and related disciplines*. John Wiley, Chichester.
- Douglas, G. C..C. (2018). *The Help-yourself city. Legitimacy & Inequality in DIY urbanism*. Oxford University Press, New York.
- Forrester, J. (1999). *The deliberative practitioner: Encouraging participatory planning Processes*. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts.
- Gaventa, J. (2006). *Triumph, Deficit or Contestation? Deepening the 'Deepening Democracy' Debate*. Brighton, UK: Institute of Development Studies.
- Graham, J., Gibson, K., Cameron, J. & Healy, S. (2013). *Take back the economy. An ethical guide for transforming our communities*. London: University of Minneapolis Press.
- Hamdi, N. (2010). *The placemakers guide to building community*. Earthscan Ltd., London.
- Healey, P. (1997). *Collaborative planning: Shaping places in fragmented societies*. MacMillan, Lontoo.
- Hendriks, C. M (2016). Coupling Citizens and Elites in Deliberative Systems: The Role of Institutional Design. *European Journal of Political Research*, 55, 43-60. doi: 10.1111/1475-6765.12123
- Hillier, Jean. (2011). Strategic navigation across multiple planes: Towards a deleuzean-inspired methodology for strategic spatial planning. *Town Planning Review*, 82(5), 503-527.
- Horelli, L. (2002) A Methodology of participatory planning. In R. Bechtel and A. Churchman (Eds.), *Handbook of Environmental Psychology* (pp. 607-628). (New York: John Wiley).
- Horelli, L. (2010) Managing Time and Space of Everyday Life with a Focus on Health Promotion” in Aleya Abdel-Hadi, Mostafa Tolba & Salah Soliman (Eds.) *Environment, Health, and Sustainable Development*, (pp. 45-58). Göttingen: Hogrefe.
- Horelli, L. (Ed.) (2013). *New approaches to urban planning. Insights from participatory communities*. Helsinki: Aalto yliopiston julkaisusarja. Unigrafia, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-60-5191-8>
- Horelli, L., Saad-Sulonen, J., Wallin, S. & Botero, A. (2015). When self-organization intersects with urban planning: two cases from Helsinki. *Planning practice & research*, 30(3), 286-302.
- Jarenko, K. (2013) Local Co-Governance in Herttoniemi: A Deliberative System. In L. Horelli (Ed.). *New approaches to urban planning. Insights from participatory communities* (pp. 45-64). Helsinki: Aalto yliopiston julkaisusarja. Unigrafia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-60-5191-8>
- Johnson, C. & Gastil, J. (May 12, 2015). Variations of Institutional Design for Empowered Deliberation. *Journal of Public Deliberation*, 11(1), Article 2. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2748344>
- Krehl, A. & Weck, S. (2019). Doing comparative case study research in urban and regional studies: what can be learnt from practice? *European Planning Studies*, DOI: 10.1080/09654313.2019.1699909
- Krippendorff, K. & Bock, M. A. (eds.) (2008). *The Content Analysis Reader*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- McKnight, J. L. (2003). Regenerating community: the recovery of a space for citizens. In distinguished public policy lecture series, Institute for Policy Research. <https://resources.depaul.edu/abcd-institute/publications/publications-by-topic/Documents/regenerating.pdf> (2.4.2020).
- Mäenpää, P. & Faehnle, M. (2017). Itseorganisoituva kaupunki: hallinta, talous ja demokratia. *Futura*, 4/2017.
- Puustinen, S., Mäntysalo, R., Hytönen, J., Jarenko, K., (2017). *The “deliberative bureaucrat”: deliberative democracy and institutional trust in the jurisdiction of the Finnish planner*. Planning theory And Practice, Routledge.
- Rantanen, A. & Faehnle, M. (2017). Self-organisation challenging institutional planning: towards a new urban research and planning paradigm – a Finnish review. *Yhdyskuntasuunnittelu*, 55(3), 4-14.
- Rauws, W. (2016). Civic initiatives in urban development: self-governance versus self-organisation in planning practice. *Town Planning Review*, 87(3), 339-361.

- Saad-Sulonen, J. (2014). *Combining participations. Expanding the locus of participatory e-planning by combining participatory approaches in the design of digital technology and urban planning*. Aalto University publication series, doctoral 11/2014. Unigrafia Oy Helsinki.
- Saad-Sulonen, J. & Horelli, L. (2017). Urban self-organising groups as users of digital artefacts - Nordic experiences. *Journal of Finnish Urban Studies*, 57(3).
- Sarkissian, W. & Hurford, D. (2010). *Creative community planning: Transformative engagement methods for working at the edge*. Earthscan Ltd, London.
- Scott, A. J. & Storper, M. (2015) The nature of cities: The scope and limits of urban theory. *International journal of urban and regional research*, 39(1).
- Sorbal, L. (2018). *Doing It Together. Cooperation tools for the city co-governance*. A Cidade Press. Berlin.
- Staffans, A. & Horelli, L. (2014). Expanded urban planning as a vehicle for understanding and shaping smart, liveable cities. *Journal of community informatics*, 10(3).
- Strauss, A. & Corbin, J. (1990). *Basics of Qualitative Research. Grounded Theory Procedures and Techniques*. London: Sage.
- Timulak, L. (2009). Meta-analysis of qualitative studies: A tool for reviewing qualitative research findings in psychotherapy. *Psychotherapy Research*, 19(4-5), 591-600.
- Väyrynen, E. (2010). *Towards an innovative process of networked development for a new urban area – Four theoretical approaches*. Studies in Architecture 2010/43. Helsinki University of Technology, Espoo.
- Wallin, S., Horelli, L. & Saad-Sulonen, J. (Eds.) (2010). *Digital tools in participatory planning*. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja C 27. Aalto-yliopisto, Espoo.
- Wallin, S. (2013). Urban complexity challenging urban planning. In Horelli, Liisa (Ed.) (2013). *New approaches to urban planning. Insights from participatory communities*. Aalto-yliopiston julkaisusarja. Unigrafia, Helsinki.
- Wallin, S. (2019). *Managing urban complexity. Participatory planning, self-organization and co-production of urban space*. Aalto University publication series, doctoral 159/2019. Unigrafia Oy, Helsinki.

DEEP INTERVIEWS

- Trippi Longstocking. Head of placement team, Burning Man organization.
- Hugi Asgeirsson. Borderland active.
- Kris La. Borderland active.

CENTRAL WEBSITES

- <https://burningman.org/timeline/> (16.3.2020)
- <https://burningman.org/event/black-rock-city-guide/2019-black-rock-city-plan/> (16.3.2020)
- <https://burningman.org/event/camps/> (16.3.2020)
- <https://burningman.org/culture/philosophical-center/> (16.3.2020)
- <https://burningman.org/network/> (16.3.2020)

BORDERLAND TALK, DREAMS AND REALITIES

- <https://talk.theborderland.se/main/> (4.4.2020)
- <https://talk.theborderland.se/g/iHdbkqPD/dreams> (4.4.2020)
- <https://talk.theborderland.se/g/6zVXJcZ/realities> (4.4.2020)

PLANNING BORDERLAND 2019

- <https://talk.theborderland.se/d/gePoDucm/process-suggestion-for-hedeland-building-application-2019> (4.4.2020)
- <https://talk.theborderland.se/d/IC4ymboE/placement-and-building-permit-process-2019> (4.2.2020)
- <https://talk.theborderland.se/d/xcFX6MJT/placement-process-2019> (4.2.2020)
- <https://drive.google.com/file/d/1r7Xvo1q5SiyuIdUz8EsaAQZeXCH7GkVj/view> (4.2.2020)
- https://docs.google.com/spreadsheets/d/1llaQnoGZSvF6iFFq_pgoe_3ScsRf1T3EVtj_5VABgPM/edit (4.2.2020)

Elämä lähtökohtana ja päämääränä

Kohti käyttökelpoista suunnittelua

Kaj Nyman

Olen aina ollut tyytymätön yhdyskuntasuunnitteluun. Jää paljon toivomisen varaa, jos, kuten itse olen asian ymmärtänyt, suunnittelulla tarkoitetaan rationaalista toimintaa hyväksi arvioidun tulevaisuuden toteuttamiseksi. Mielikuva siitä, mitä suunnittelulla halutaan saada aikaan, on usein sangen utuinen, jolloin myös käsitys käytettävistä keinoista on epämääräinen. Suunnittelua ohjaavat julkilausumattomat pyrkimykset ja toiveet; on epäselvää, kuka siinä saa tahtonsa läpi. Ei synny uskottavaa kuvaa siitä, minkälaista yhteiskunnallista ja yksityistä elämää suunnittelu toteutuessaan edistää.

Tiesuunnittelu on tästä hyvä esimerkki. Liikenne-ennusteiden lähtökohtana ovat kyseenalaistamattomat pitkän aikajänteen aluevaraukset väestö- ja työpaikkamuutoksineen, joihin ekstrapoloidaan historiallista liikenteen kehitystä ja sovelletaan yli puoli vuosisataa vanhoja liikennemalleja. Tiedetään, että on välttämätöntä rajoittaa autoliikennettä; silti tiesuunnittelu edistää autonkäyttöä. Hyöty-kustannus-tarkastelussa 'hyöty' tarkoittaa liikenteen sujuvuutta. Esimerkiksi Savonlinnan ohikulkutie sujuvoitti laskelmien mukaan kaupungin autoliikennettä niin tehokkaasti, että tiehanke arvioitiin maan tehokkaimmaksi – siitäkin huolimatta, että se oli myös maan kallein kilometriä kohden. Tiesuunnittelun julkilausuttuna tavoitteena oli keskustan rauhoittaminen raskaalta liikenteeltä. Se toteutui. Samalla ohitustie teki Savonlinnasta maan autoystävällisimmän kaupungin. Autoilevat savonlinnalaiset käyvät kaupassa keskustan ulkopuolella. Keskusta on rauhoitettu, liiketilat tyhjenevät. (ks. Nyman, 2011)

Eri puolilla maailmaa, myös Suomessa, on kehitteillä uusia lähestymistapoja yhdyskuntasuunnitteluun – sekä käytännönläheisempiä että avoimempia kuin ne mihin on totuttu. Nykyisissä suunnittelutavoissa on selvät puutteensa. Uudet lähestymistavat tuntuvat lupaavilta. Voidaan silti kysyä, onko viisasta

hylätä käytäntöjä, joiden varassa, puutteistaan huolimatta, maotamme on voitu kehittää. Sitä pohdin tässä kirjoituksessa. Tukeudun suunnittelun uusien tuulien esittelyssäni valtioneuvoston julkaisusarjassa ilmestyneeseen tuoreeseen julkaisuun YHTÄJALCAA (Granqvist ym., 2020). Se pohjaa saman nimiseen tutkimushankkeeseen, jota johti Raine Mäntysalo. Hän on antanut arvokkaita kommentteja tekstiini.

Kaavoitus suunnitteluna

Kunnissamme on totuttu siihen, että maankäytön suunnittelu on *kaavoitusta*, jossa alueita määrätään tai varataan eri tarkoituksiin. Kuvitellaan, että suunnittelijat osaavat ennakoida, minkälaista on maankäyttö, joka vastaa sekä läheisen että kaukaisen tulevaisuuden tarpeisiin. Ei ole tapana jälkepäin tarkastella, ovatko suunnittelijat tulevaisuuden ennakoinnissaan osuneet oikeaan.

Kaavoitus on sangen mielenkiintoista kunnallispolitiikkaa. Yhtäältä siinä avautuu näköaloja kunnan kehittämiseksi voimakkaammaksi, kauniimmaksi ja rikkaammaksi kuin nyt. Toisaalta maankäyttö nykyisestä poikkeavalla tavalla on edellytyksenä monenlaisille hankkeille. Aina löytyy poliitikkoja, jotka ryhtyvät ajamaan milloin minkäkin hankkeen toteuttamista ja tekevät voitavansa saadakseen suunnittelijat sisällyttämään sen tulevaisuuden ennakointiinsa. Jos jokin hanke toteutuu, suunnittelija on osunut oikeaan. Miten siihen päästiin, ei aina näy julkisuudessa. Tämä kaikkienensa on maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) mukaista.

Ahtaan rationaalisesti ajatellen tällainen ”suunnittelu” tuntuu hullunkuriselta. Siinä on kuitenkin myös hyvät puolensa. Käytäntö on tuttu kuntien hallinnossa, liike-elämässä ja juristien piirissä, koska näin on tehty kauan: on yhteinen kieli. Tämä, samoin kuin se, että kerran tehty kaavapäätös pysyy sangen kauan voimassa, tuo vakautta maankäytön kehitykseen ja estää hätiköityä päätöksentekoa. Kaavoituksen varassa maankäytön kehitys on toki sattumanvaraista, mutta useinkaan ei haitaksi asti.

Kaavoitus on käyttökelpoista varsinkin, kun suunnittelun kohteena on selväpiirteinen *hanke*, joka viedään päätökseen nähtävissä olevassa tulevaisuudessa. 1960- ja 70-lukujen lähiöt olivat tässä mielessä hankkeita – voitiin olla varmoja siitä, että niiden asemakaavat toteutuisivat kutakuinkin sellaisenaan. Lähiöiden tekemisen taustalla oli yksi ainut kokonaisvaltainen ilmiö: välttämätön elinkeinorakenteen muutos. Tulevaisuus oli tiedossa, voitiin toimia suoraviivaisesti.

Toisin on nyt. Tulevaisuus on monin tavoin epävarma. Väestön ikääntyminen, eriarvoisuuden kasvu, teknistyminen ja ennen kaikkea ilmastonmuutos vaativat, että yhteiseen tulevaisuuteemme vaikuttavissa päätöksissä osataan

toimia viisaasti, muuten meidän käy huonosti. Kun suunnittelulla tarkoitetaan tällaisten asioiden pohtimista, kaavoitus on keho väline.

Suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen eivät ole sama asia. Jälkimmäinen perustuu arvailuun siitä, mitkä ovat toiminnalliset tarpeet tulevaisuudessa. Suunnittelu sen sijaan on, minun määritelmäni mukaan, laajamittaista pohdintaa, jossa käytetään kaikkea tarjolla olevaa tietoa. Tällöin lähtökohtana on yhteiskunnallinen *toiminta*, jonka jatkuminen tulevaisuudessa mahdollisimman mielekkäässä muodossa pyritään varmistamaan. Tunnustetaan, että tulevaisuudesta ei ole mahdollista tietää mitään varmaa, mutta voidaan tunnistaa enemmän tai vähemmän toivottavia tulevaisuuksia. Demokraattisissa oloissa niistä keskusteleminen ei saisi jäädä asiantuntijoiden piiriin, vaan keskustelun on oltava julkista. (MRL:iin kirjattu yleiskaavoitukseen painottuva ”kansalaisten osallistuminen suunnitteluun” tunnistaa tämän; käytännön esimerkit ovat harvassa.)

Strateginen suunnittelu

Millaista olisi yhdyskuntasuunnittelu, jos sen lähtökohtana olisi toiminta? Sitä on viimeisten vuosikymmenten aikana ahkerasti mietitty kansainvälisillä foorumeilla. Pitää tunnistaa toivottavia ja epätoivottavia tulevaisuuksia ja samalla oppia ymmärtämään, mikä tulevaisuuden suunnittelussa on teknisesti epävarmaa, mikä poliittisesti epäselvää, mikä toiveajattelua, mikä pelkkää mekaanista trendien jatkamista. Tällaista pohdintaa on alettu sanoa *strategiseksi suunnitteluksi*. Siinä suhtaudutaan tulevaisuuteen ratkaisevasti eri tavalla kuin hankesuunnittelussa. MRL:n uudistuksen valmistelussa on korostunut erityisesti kasvavien kaupunkiseutujen strateginen suunnittelu. Sitä varten on tulossa uutena kaavainstrumenttina strateginen kaupunkiseutukaava, näillä näkymin vapaaehtoisena kunnille.

Strategisessa suunnittelussa *aikaulottuvuus* on keskeinen. Lähtökohtana on nykytilanne lupauksineen ja puutteineen. Pyritään selvittämään, millainen tulevaisuus olisi toivottava ja millaisin toimenpitein voidaan edetä sitä kohti sekä millä aikataululla. Otetaan kantaa tiedossa olevien hankkeiden käyttökelpoisuuteen. Tuodaan yhteen erilliset suunnitteluprosessit: maankäytön ja liikenteen suunnittelu, elinkeinojen ja palvelujen suunnittelu, lyhyen ja pitkän aikavälin suunnittelu sekä kaavoituskin. Yritetään näin muodostaa kehittämisen strategia ja sen avulla hallita esillä olevia hankkeita.

Toiminnan siirtyessä suunnittelun keskiöön tulee entistä selvemmäksi, että suunnittelu on *politiikkaa*. Tämä ei tarkoita, että politiikka voisi sanella suunnittelun sisältöä ja menetelmiä. Sen sijaan tunnustetaan, että arvot, jotka ohjaavat suunnittelun valintoja ovat perustaltaan poliittisia. Tämä korostaa

yhdyskuntasuunnittelun julkista luonnetta ja auttaa löytämään kohdat, joihin on keskityttävä.

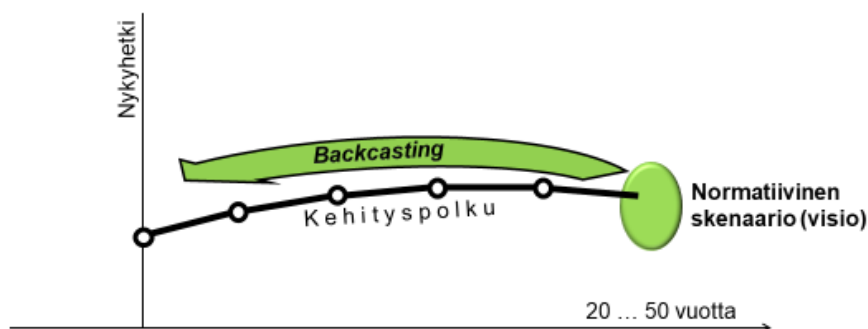
Skenaariosuunnittelu

Strategisen suunnittelun eräänä menetelmänä on *skenaarioiden* suunnittelu. Aloitetaan ekstrapoloimalla historiallinen kehitys 20–50 vuoden päähän. Syntyy trendiskenaario, jonka lähtökohtana on, että kehitykseen vaikuttavat muutokset pysyvät samantapaisina kuin nyt. Tämä ei ole todennäköistä. Pitää siis ottaa tarkasteltavaksi muutokset, sisäiset ja ulkoiset, eri näkökulmista – sosiaalisesti, teknologisesti, taloudellisesti, ympäristöllisesti, poliittisesti ja kulttuurisesti: mikä on mahdollista, mikä välttämätöntä, mikä toivottavaa, mikä välttävää, mikä todennäköistä, entä mikä epätodennäköistä. Muutosvoimia yhdistelemällä ja luovaa mielikuvitusta käyttäen saadaan uusia skenaarioita, joita voidaan verrata trendiskenaarioon ja myös keskenään.

Vasta tämän jälkeen alkaa varsinainen skenaariosuunnittelu: selvitetään, mitä strategisia valintoja on tehtävä kunkin skenaarion muutoksiin mukautumiseksi ja niihin vaikuttamiseksi, jotta saadaan kelpoinen skenaario silloinkin, kun ulkoiset muutokset eivät ole suotuisia. Tämän tarkastelun pohjalta on mahdollista tehdä normatiivinen valinta skenaarioiden välillä, ehkä myös skenaarioita yhdistellen.

Normatiivista skenaariota sopii sanoa *visioksi*. Siitä päättäminen on politiikkaa.

Skenaariot eivät ole ennusteita vaan 'tarinoita' siitä, millaisia tulevaisuuden kehityskulkuja voi muodostua ja mitkä ovat niiden potentiaaliset vaikutukset talouteen, ekologiaan ja ihmisten arkielämään. Ei edetä väestö- tai liikenneluvut edellä kuten ennusteissa, vaan ensisijaisesti yritetään ymmärtää *ilmiöitä* kehityskulujen takana. Sitä varten on kehitetty *backcasting*-menetelmä. Se on skenaariosuunnittelun muoto, jonka tarkoituksena on "katsoa taaksepäin" pitkän aikavälin visiosta nykyhetkeen, jotta nykyinen toiminta saataisiin orientoitua kohti visiota: pyritään luomaan kehityspolku nykyhetken valintamahdollisuuksien ja pitkän aikavälin tavoitteiden välille (kuva 1). Esimerkkinä voidaan käyttää kestävän kehityksen mukaista tavoitetta vähentää autoriippuvuutta, kun trendiskenaario näyttää vievän kohti yhä suurempaa autoliikkuvuutta. Mitä muutoksia tarvitaan maankäyttö- ja liikennesuunnitelmissa ja ehkä myös niiden taustalla vaikuttavissa yleisissä asenteissa suunnan muuttamiseksi autoista riippumattomalle kehityspolulle? Kuka voisi käynnistää muutoksen ei-toivotun tulevaisuuden välttämiseksi? Miten se tehdään? Jälkiviisaus ei ole pahasta: nähdään, mihin suunnitelmat ovat toteutuessaan tähän mennessä johtaneet ja opitaan välttämään virheitä, kun raivataan kehityspolkua kohti

KUVA 1 Normatiivinen skenaario ja *backcasting* (kuva Granqvist ym.).

tavoitteita. Suunnittelu muodostuu näin entistä tavoitteellisemmaksi. Kehittyy *strategisen toiminnan* taitoa.

Yhdyskuntasuunnittelussa on paljon toimijoita, jotka eivät aina ole kunnolla tietoisia toisistaan. Strategisessa suunnittelussa toimialat kootaan yhteen. Kun omaksutaan yhteinen tulevaisuudenkuva, on mahdollista ymmärtää siihen johtavien askelten suuruusluokkia ja vaikutuksia kullakin toimialalla, samoin kuin sitä, miten yhden toimialan askeleet vaikuttavat muiden askeleisiin.

Perinteinen yhdyskuntasuunnittelu etenee toimialoittain sangen suoraviivaisesti kohti tulevaisuudessa hämmöttävää ihannetilaa. Skenaariotyöskentely on erilaista. Suuntaudutaan kohti poliittisesti sovittua visiota, mutta palataan kaiken aikaa myös takaisin lähtökohtaan (*backcasting*) kehityspolun mielekkyyden tarkistamiseksi. Yritetään tunnistaa muutosvoimat – nekin, jotka aluevaraussuunnittelussa on ollut tapana olettaa lausumatta niitä julki. Suunnittelusektoreiden ja -tasojen rajat ylitetään jatkuvasti sekä ajallisesti että alueellisesti. Skenaarioissa varaudutaan myös ei-toivottaviin tulevaisuuksiin.

Kun suunnittelu näin on kaikkea muuta kuin suoraviivaista, kokonaisuutta voi olla vaikea hahmottaa. Tämän takia on tärkeää, että polulla kohti visiota tiettyjä lyhyen aikajänteen suunnitteluratkaisuja ja hankkeita aika ajoin ”lukitaan”, kun ne koetaan riittävän varmoiksi. Tällöin kehityspolun suunta vakiintuu. Äskeisessä esimerkissämme autoriippuvuuden vähentämisestä eräs tapa ”lukita” voisi olla tällainen: Urbaaneissa rakennuskohteissa määrätään (1) auto-paikat sijoitettaviksi kellareihin tai pysäköintitaloihin sekä (2) vakiinnutetaan sääntö, jonka mukaan asukas, joka luopuu autosta, vapautuu pysäköinnin kustannuksista. Tällöin autollisten kustannukset vastaavasti nousevat, mikä edelleen suuntaa kehityspolkuja kohti tavoitetta.

KUVA 2

'Lahden suunnaksi' nimetyn suunnittelusyklin 2017–2020 vaiheet, joissa sovitaan yhteen yleiskaavan päivitys ja kestävä kaupunkiliikunnan suunnitelmanlaadinta (kuva P. Honkanen).

Kun kehityspolku saadaan näkyviin, tavoitteiden saavuttamisen mahdollisuudet ja ehdot selkiintyvät.

Esimerkkinä Lahden yleiskaavatyö

Lahden pitkäaikainen yleiskaavoittaja Raimo Airamo (nyttemmin eläkkeellä) sanoi eräässä haastattelussa mm. näin: "(...) yleiskaavan luonteeseen kuuluu yleiskaavallisen asiantuntemuksen jatkuva läsnäolon tarve. (...) elämää on koko ajan yleiskaavaprosesseista huolimatta, ja erilaisiin tarpeisiin on jatkuvasti annettava vastaus yleiskaavallisesta näkökulmasta. (...) syntyi tämä ajatus läsnä olevasta yleiskaavasta: on oltava jatkuva valmius yleiskaavalliseen ajatteluun ja vaikutusten arviointiin."

Lahdessa omaksuttu "läsnä oleva yleiskaavoitus" on toki alueiden varaamista oikeusvaikutteisilla kaavoilla, mutta samalla se on myös strategista toimintaa. Yleiskaavat tehdään vain keskipitkällä aikajänteellä (10–15 vuotta) ja ne päivitetään kerran valtuustokaudessa osana kaupungin yleistä strategiaa, jolloin samalla "lukitaan" tiettyjä hankkeita. Tällaisessa "rullaavassa suunnittelussa" tulee luontevaksi tuoda yhteen aiemmin erillisiksi mielletty eri toimialojen suunnitteluprosessit. Yhteiseen visioon päädytään skenaariotyöskentelyn avulla. Luonnosvaihe on kaupungin asukkaille avoin. Suunnitelmaehdotuksen tekovaihe on asiantuntijapainotteinen. Hyväksymisvaihe on pääosin poliittinen. (Kuva 2.)

Ongelmana on Lahdessa yli kaupungin rajojen ulottuvan toiminnallisen kokonaisuuden saattaminen strategisen suunnittelun kohteeksi. Maakuntakaa-

voituksessa kuntien itsekkäät pyrkimykset päihittävät kokonaisedun. Valtion ja kuntien MAL-sopimukset ovat toimintalähtöisinä jossain määrin pystyneet korjaamaan tähän liittyviä epäkohtia. Sopimuksissa on strategisia piirteitä; mm. sopimuskausissa noudatetaan Lahdessa omaksuttua nelivuotisrytmiä. Sopimusmenettely on ollut käytössä vain suurimmilla kaupunkiseuduilla, mutta sitä ollaan laajentamassa muillekin kaupunkiseuduille, myös Lahteen.

Paraneeko suunnittelu?

Suunnittelua on sanottu *tietämisen käytännöksi*. Mitä tiedetään, on olennainen kysymys. Kun tiedon tuottajien ja sen käyttäjien välissä on kuilu, käy usein niin, että helpoimmin saatava tieto, tai mieluisa tieto, pääsee ohjaamaan tilanteen ja tavoitteiden arviointia. Puutteellisten menetelmien vuoksi haetaan suunnittelussa ratkaisuja ongelmiin, joiden mittasuhteita ei ymmärretä tai poliittisista syistä ei tiedosteta. Maankäytön suunnittelussa kaupunkiseutujen kunnat kilpailevat keskenään kaavoittamalla laajoja alueita kasvavia liikennevirtoja edellyttävälle pientaloalueille, yritystoiminnalle ja kaupan suuryksiköille. Tiesuunnittelussa autoliikenteen sujuvuus on keskeinen kriteeri, siitä huolimatta, että ilmastonmuutos vaatii liikenteen rajoittamista.

Skenaariosuunnittelu näyttäisi tarjoavan mahdollisuuden tehdä parempaa yhdyskuntasuunnittelua kuin mitä perinteinen kaavoitus edustaa. Edellytyksenä on, että uskalletaan ottaa tarkasteltavaksi erilaisia tulevaisuuskuvia, myös ei-toivottuja, poliittisista tabuista huolimatta.

Kun suunnittelussa keskitytään kapeasti talouden kasvuun, jää tärkeä osa muutospotentialista tarkastelematta. Olisiko mahdollista ottaa talouden kasvun sijaan *hyvinvoinnin kasvu* suunnittelun tavoitteeksi? Yhdyskuntasuunnittelu mielletään yleisesti tekniikaksi: tehdään mahdolliseksi rakentaminen, mikä puolestaan mahdollistaa asumista, elinkeinoelämää, palveluja ja liikennettä. Hyvä elämä ei ole ensimmäinen mieleen tuleva asia, kun istutaan suunnittelupöytään. Onko hyvää elämää edes määriteltävissä? Yhdelle sitä, toiselle tätä?

Yhdyskuntasuunnittelun perimmäisenä tavoitteena on maailma, jossa kaikilla on hyvä elää. Mutta voidaanko tyytyä pelkkään otaksumaan siitä, että suunnittelu saa aikaan hyvän ympäristön, kuten on ollut maan tapa suunnittelun perustuessa kaavoitukseen? Vai yritettäisiinkö selvittää, mitä hyvällä elämällä voidaan tarkoittaa ja keksiä sitten keinot sen toteuttamiseksi suunnittelun avulla.

Skenaarioihin tukeutuvassa suunnittelussa pyritään vastaamaan tähän haasteeseen. Kuvitellaan tulevaisuuksia, jotka tarjoavat hyvälle elämälle erilaisia mahdollisuuksia. Mikä on toivottavaa, mikä vähemmän toivottavaa?

Hyvä suunnittelija ei kysy sitä vain itseltään. Hän kysyy poliitikoilta, asiaa tutkineilta ja jopa kansalaisilta.

Aloite yhdyskuntasuunnittelun määrittelemiseksi ensisijaisesti muuksi kuin tekniikaksi voi tulla vain suunnittelijoilta. Vain suunnittelijat pystyvät asettamaan suunnittelun agendan. Se on vaikea asia maassa, jossa kunnallis-demokratia on pyhää.

Tarvitaan käyttökelpoista suunnittelua. Se tarkoittaa, että suunnittelun kelpoisuus määräytyy suunnittelun myötä syntyneen ympäristön *käytön* mukaan. Kuka on käyttäjä? Poliitikko, liikemies, maanomistaja vai asukas? Varmasti he kaikki. Mutta todellisuudessa he pysyvät kaikki mukana vain, jos suunnittelu on *avointa*. On totuttu siihen, että yhdyskuntasuunnittelun taustalla on julkilausumattomia kilpailukykyyn ja talouskasvun edistämiseen liittyviä, usein vahvojen elinkeinotoimijoiden intressejä tukevia pyrkimyksiä. Siitä muodostuu ikään kuin suunnittelijoiden ammattitietoutta, johon muilla kuin suunnittelijoilla ei ole pääsyä, mutta joka kallistaa suunnittelua milloin mihinkin suuntaan. Vasta kun on liian myöhäistä muuttaa suuntaa, huomataan, että suunnittelu ei olekaan käyttökelpoista kaikille osapuolille.

Skenaariosuunnittelu lupaa muutosta yhdyskuntasuunnittelun käytäntöihin. Suunnittelijoille on tarjolla nykyistä parempia näköalapaikkoja yhteiskunnallisiin muutoksiin, kuten myös parempia mahdollisuuksia vaikuttaa muutosten voimakkuuteen ja suuntaan. Tuulisempia paikkoja samalla. Tarvitaan uskallusta. Kasvava vaikutusvalta edellyttää vastapainokseen avoimuutta. Yhdyskuntasuunnittelu osoittaa käyttökelpoisuutensa yhteiskunnan ja yksilöiden elämässä vain julkisena asiana.

KIRJALLISUUS

- Granqvist, Kaisa, Mäntysalo, Raine, Valli, Raisa, Kanninen, Vesa, Herneoja, Anne, Kosonen, Kati-Jasmin, Ronkainen, Tiina & Piippo, Tero (2020). *YHTÄJALKAA. Maankäytön ja liikennejärjestelmän suunnittelun yhteensovittaminen lähtökäytännöllisesti*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:X.
- Nyman, K. (2011). Ympäristörikos? Ohikulkutie Savonlinnaan ympäristövaikutuksia arvioimatta. *Yhdyskuntasuunnittelu*, 49(2), 41–53.

Lapsia pesuveden mukana

Huomioita maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksesta

Kari Nykänen

Käynnissä olevalla maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksella pyritään vastaamaan muuttuvan toimintaympäristömme tarpeisiin, kuten hiilineutraaliin yhteiskuntaan, luonnon monimuotoisuuden varmistamiseen, rakentamisen laadun parantamiseen ja digitalisaation edistämiseen (Lehtinen, 2020). Lain uudistaminen avaa mahdollisuuden parantaa hyvän ympäristön toteuttamisen edellytyksiä – ainakin teoriassa. Uudistuksessa olisi tietenkin arvokasta tunnistaa ne sääntelyn osa-alueet, jotka jo nykyään ovat toimivia. Laaja-alaisia ja poikkisektoraalisia tavoitteita, kuten hiilineutraaliutta, tuskin saavutetaan yhtä lakia tarkistamalla. Tavoitteiden toteutuminen edellyttää koko sääntely-ympäristön ja -järjestelmien tarkastelua, jotta uudistettava laki tukee, täydentää tai kompensoi muita ohjauskeinoja parhaalla mahdollisella tavalla.

Kaavoituksen ja rakentamisen lupajärjestelmien sujuvoittaminen on ollut pitkään MRL:iin liitetty kehittämistarve (HE 102/2012). Kritiikeissä korostuvat mm. kaavoitusjärjestelmän hierarkkisuus ja hitaus (esim. Hurmeranta, 2013, 13–14). Lausumattomana tavoitteena monella toimijalla lienee, ettei säänneltäisi mitään – tai ainakin mahdollisimman vähän. Julkilausuttuna tavoitteena taas on rakennetun ympäristön laadun varmistaminen, joskin laatu voidaan määritellä toimijasta riippuen varsin laveasti esteettisistä arvoista aina tekniseen toteutettavuuteen ja taloudellisuuteen. Voidaan myös kysyä, ovatko hiilineutraalisuus tai luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen sekä elinvoiman edistäminen yhteensovitettavia sääntelyllisiä tavoitteita esimerkiksi kaavahankkeen valintatilanteissa. Uudistuksessa tasapainoillaankin yksityisen ja yleisen edun määräytymisen välillä varsinkin laatu- ja vastuukysymyksissä. Kaavoituksessa suunnittelutavoitteista tulee helposti kiinteistöjen hallintaan

ja arvoon sekä rakentamisen taloudellisuuteen liittyviä laillisuuskysymyksiä

(Mäntysalo & Nyman, 2001, s. 7, 34).

Kaupunkiseutus suunnitelman laatimisvelvollisuus tai rakentamislupamennettelyn kaksivaiheisuus voi myös haitata sujuvoittamispyrkimyksiä, jos kaikki menettelyvaiheet edellyttävät suunnittelua, vuorovaikutusta, vaikutusten arviointia, päätöksentekoa sekä muutoksenhakumahdollisuutta. Jo nykyisen MRL:n osalta todettiin sujuvoittamisen olevan mahdollista lain soveltamis- mahdollisuuksia hyödyntämällä sekä toimintatapoja muuttamalla (Ympäristö- ministeriö, 2014, s. 244). Laatua tulisi siten tavoitella paitsi aineellisen sisällön myös prosessien osalta. Ja ehkä sääntelyinkin laadukkuutta tulisi tarkastella jonkin yleisen kriteerin, kuten ennakoitavuuden tai joustavuuden, kautta (ks. Määttä, 2011, s. 25–44). Voidaankin kysyä, onko laadusta käyty sisältöteemojen ja sujuvoittami- sen ohella riittävän laajaa ja monipuolista keskustelua? Kaavoituksen jous- mattomuuden on todettu osittain olevan seurausta muiden ohjauskeinojen puutteesta (OECD, 2017, s. 9–11).

Eräs merkittävimmistä alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän kehittä- mistavoitteista oli yleis- ja asemakaavan muuttaminen yhdeksi skaalautuvaksi kuntakaavaksi. Tavoitteesta kuitenkin luovuttiin. Yleis- ja asemakaava vastaavat tällä hetkellä mittakaavaltaan, aikajänteeltään ja tarkkuudeltaan varsin erilai- sista ohjaustehtävistä. Erilaisten ohjaustehtävien, selvitysten, vaihtoehtojen tai vaikutusten arviointien yhdistäminen samaan kaavaprosessiin ei kuulosta ongelmattomalta. Malli voisi kyllä muuttaa yleispiirteistä suunnittelua yksin- kertaisempaan ja strategisempaan suuntaan, mutta vastaavasti kuormittaa useilla sisältökysymyksillä ja ohjaustarpeilla asemakaava- tai rakentamisvaihetta. Samaa kaavahierarkian joustavoittamista tavoitellaan nyt ajatuksella yhdistää yleis- ja asemakaavan muutos samaan kaavapäätökseen. Parhaimmillaan tällä menettelyllä ratkaistaan hankalia maankäytön pattitilanteita – ja pahimmillaan romutetaan pitkän tähtäimen strategia periaatteita yksittäisen kaavahankkeen toteuttamiseksi, vaikkapa elinvoiman edistämisen nimissä.

Eräs lakimuutoksen tavoitteita on ollut maanomistajan aloiteoikeuden vahvistaminen kaavahankkeissa, vaikka nykyinen kuntalakikin sen jo laajasti mahdollistaa. Jopa lähes puolet kuntien asemakaavoista voi nykyään olla ns. hanke- tai kumppanuuskaavoja, jotka lähtevät yksityisen toimijan aloitteesta. Jos ne toteuttavat kunnan strategia maankäyttöpoliittisia tavoitteita, kaavahankkeeseen ryhtymiselle ei tällöin liene nykyäänkään estettä. Ilmastotavoitteiden kiristytessä on toisaalta entistä tärkeämpää ohjata yhdyskuntarakennetta hiilineutraalisuutta tukevilla ratkaisuilla. Johdonmukaisesti toteutettu maankäyttöpoliittikka mahdollistaa samalla mm. tasapainoisen maa- ja asuntopoliitiikan. Myös kuntatalouden kannalta

on tärkeää ohjata palveluverkkoa ja infrainvestointeja pitkäjänteisesti sekä oikea-aikaisesti. Jos kunnan on ilman harkintamahdollisuutta edistettävä yksityistä kaavahanketta, resurssit hajautetaan tehottomasti. Kaavoitushankkeet toteutuisivat satunnaisina ja hallitsemattomasti eri puolilla kuntaa – eikä se voi olla kestävä yhteiskunnan kehittämisen kannalta järkevää.

Alueiden ja rakentamisen suunnittelu halutaan saattaa vastaamaan muutunutta digitaalista toimintaympäristöä, minkä avulla voidaan mm. parantaa työn tehokkuutta, vähentää sen päällekkäisyyttä, yhdistää tietoaaineistoja sekä lisätä prosessien avoimuutta ja osallistumista (Ekroos, Katajamäki, Kinnunen, Lehtovuori & Staffans, 2018, s. 28–32). Keskitetyt kansalliset tietokannat tuottavatkin paikkatietoaaineistoa, jota voidaan hyödyntää lähtötietona mm. päästölaskennassa, analyysissä, vertailuissa ja arvioinneissa. Samalla toimintamalleja voidaan vakiinnuttaa sekä yhtenäistää, jolloin ohjaukselle saadaan systemaattisuutta ja vaikuttavuutta. Järjestely palvelee myös kaava- ja lupajärjestelmiin liittyviä informaatioisältöä, mikä vastaavasti keventää niiden prosesseja. Kaavaprosessien seurannalle ja vuorovaikutukselle digitaalisuus avaa paljon uusia mahdollisuuksia.

Haasteeksi nousee tiedon kerääminen, hallinnointi sekä sen hyödyntäminen. Keskitettyjen tietokantojen tai -mallien ei tulisi tuoda kunnille, yrityksille tai yksityisille ihmisille kohtuuttomia kustannuksia tai työveloituksia. Aluehallinnusten ja 3D-kaavojen avulla toteutetussa kaavaprosessissa osalliselle tulee pystyä edelleenkin välittämään tieto suunnitelmavaihtoehtoista, osallistamisen muodoista sekä kaavaratkaisun tuottamasta ympäristön muutoksesta, vaikkei tämä ehkä enää olisikaan kaavavaiheen mukainen paperikopio vaan muutos sähköisessä tietojärjestelmässä. Objektiivisen ympäristötiedon ja subjektiivisen osallistiedon yhdistäminen tietoaaineistoksi tarkoittaa edelleenkin arvovalintoja kaava- tai luparatkaisua haettaessa. Sähköiset tietojärjestelmät edellyttävät kuntalaisilta ja päättäjiltä valmiuksia hyödyntää niitä ja ymmärtää niiden sisältöjä sekä prosesseja. Muuten täytyy ylläpitää kahta päällekkäistä järjestelmää, eivätkä prosessit silloin kevene. Avoimiin paikkatieto- ja seurantajärjestelmiin voi liittyä myös tiedon kaupalliseen hyödyntämiseen tai yksityisyyden suojaan liittyviä tekijöitä, joita on hyvä pohtia ennakkoon.

Tietomalli sinällään ei vielä vaadi suunnittelutaitoa, jota hyvän ympäristön tai rakennuksen luominen väistämättä edellyttää. Tämä voi johtaa suunnitelmien laadun heikentymiseen, jos tietomallista tulee rakennus- tai kaavoitushankkeen kynnyskysymys. Tietojärjestelmien ja mallinnohjelmiensa edellyttäminen ei saa johtaa tiettyjen toimijoiden tai järjestelmätoimittajien monopoliasemaan, mikä nostaa suunnittelun kustannuksia ja pahimmillaan vääristää kilpailua. Jää nähtäväksi, pystyykö tietomalli kuvaamaan ympäristön muutosta osallisille abstraktia 2D-kaavakarttaa paremmin. Digitaalisuuden

vaatimukset lainsäädäntöön kirjattuna eivät luonnollisesti saisi estää jo toimivia käytäntöjä tai luovia ratkaisuja jatkossakaan. Digitaalisuus on hyvä renki, mutta huono isäntä.

Lainvalmistelua on lähestytty osa-alueittain, mitä voi pitää laajan kokonaisuuden haltuun ottamiseksi tarkoituksenmukaisena. Haasteena onkin siten ehkä ollut kokonaisuuden hahmottaminen, sillä valmistelun osa-alueet ovat voineet edetä toisistaan riippumatta, keskittyä yksityiskohtiin tai sisältöä ei ole tuotu kommentoitavaksi. Säädöslähtöinen tarkastelu johtanee uudistuksessa erilaisiin ratkaisumalleihin kuin ongelmalähtöinen tarkastelu (ks. Määttä, 2011, s. 11). Ensimmäinen tuottanee tarkennuksia ja muutoksia nykyisen lainsäädännön periaatteiden pohjalta. Jälkimmäinen taas mahdollistanee helpommin sopivien ja ehkäpä uusien, ohjaustyökalujen ja -muotojen kehittämistä lainsäädännön sisälle.

Kritiikkiä uudistuksesta on helppoa huudella takavasarilta, tuntematta tarkemmin kokonaisuuden ohjelmointia, tutkittuja vaihtoehtoja, eri vaiheita sekä niiden yhteydessä käytyä vuorovaikutusta. Ja jostainhan lakipykälienkin luonnostelu on aloitettava. Osa muutoskriitistä johtunee MRL:a työkseen soveltavien toimijoiden vastustuksesta, sillä on helpompi puolustaa tuttua järjestelmää. Epäilemättä lain soveltajankin asenteissa ja ajattelutavoissa on tarkistamisen varaa, koska näin uudet sääntelyavaukset ja -innovaatiot saattavat jäädä tutkimatta ja toteutumatta. Toisaalta juuri soveltajilta kannattaisi kysyä keinoja sääntelyn sujuvoittamiseen, sillä kukapa omasta työstään ei haluaisi karsia turhia vaiheita tai sisältöjä pois. MRL:n uudistukseen on sisälletty paljon vuorovaikutusta. Palautteen antamista vaivaa osin valmistelun sirpalemaisuus, missä yksittäiset säännökset osana kokonaisuutta jäävät helposti hahmottumatta. Muutoskriitikin taustalla lienee myös yleisemmin pelko ympäristösääntelyn tason heikentymisestä, uusien menettelyjen epäselvyydestä tai ohjausresurssien puuttumisesta. Aiheellinen huoli sekin, sillä ympäristöön ja sen käyttöön liittyvän sääntelyn muutoksessa suurin häviöjä on pahimmillaan juuri ympäristö.

Kirjoittaja on arkkitehti SAFA, TkT, Oulun kaupungin asemakaavapäällikkö sekä SAFAn MRL-työryhmän jäsen.

KIRJALLISUUS

- Ekroos, A., Katajamäki, H., Kinnunen, H., Lehtovuori, P. & Staffans, A. (2018). *Maankäytön ja rakentamisen ohjauksen uudistaminen*. Ympäristöministeriön raportteja 7/2018, Helsinki: ympäristöministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4784-5>
- HE 102/2012. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi maankäyttö- ja rakennuslain muuttamiseksi.
- Hurmeranta, M. (2013). *Kaavoihin kangistuneet. Tusina ratkaisua kaavoituksen hitauteen ja tehottomuuteen*. EVA Elinkeinoelämän valtuuskunta. Helsinki: Taloustieto. <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2013/05/Kaavoihin-kangistuneet.pdf>

- Lehtinen, T. (2020). *Kuulumiset maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksesta*. Blogikirjoitus 5.10.2020, www.mrluudistus.fi
- Mäntysalo, R. & Nyman, K. (2001). *Kaavoitus – suunnittelua? Suunnittelun patologioita maankäyttö- ja rakennuslain sovelluksissa*. Arkkitehtuurin osasto, julkaisu A30, Oulu: Oulun yliopisto. <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9514265629.pdf>
- Määttä, K. (2011). *Laadukas lainsäädäntö osana valtiontaloudellista päätöksentekoa*. Valtiontalouden tarkastusviraston tutkimuksia ja selvityksiä. Helsinki: Valtiontalouden tarkastusvirasto. <https://www.vtv.fi/app/uploads/2018/09/10114611/laadukas-lainsaadanto-2011.pdf>
- OECD. (2017). *The Governance of Land Use in OECD Countries. Policy Analysis and Recommendations*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264268609-en>
- Ympäristöministeriö. (2014). *Arviointi maankäyttö- ja rakennuslain toimivuudesta 2013*. Suomen Ympäristö 2014(1). Helsinki: Ympäristöministeriö

Polemiikkia kaupunki- ja maapolitiikan uusliberalisaatiosta

Jani Vuolteenaho

Hyötyläinen, Mika (2019). *Divided by Policy. Urban Inequality in Finland*. Publication of the Faculty of Social Sciences 110. Helsinki: Unigrafia.

Mika Hyötyläisen väitöskirjan ydintä ovat maakysymyksiin pureutuvat analyysit suomalaisissakin kaupungeissa viime vuosikymmeninä toteutuneesta poliittisideologista muutoksesta. Edesmenneen Anne Hailan oppilaana Hyötyläisen *Divided by Policy* ammentaa rakenneorientoituneesta ja maankäytön taloudellisiin, sosiaalisiin ja eettisiin ulottuvuuksiin keskittyvästä kaupunkitutkimustraditiosta. Hyötyläinen asemoi väitöskirjansa vasta-argumentiksi tutkimuksille, joissa urbaani polarisaatiokehitys on tulkittu ”politiikan tuolla puolen” tapahtuvaksi, yksilöiden asuntomarkkinavalintojen ja muuttopäätösten tulokseksi. Poleemisesti hän kutsuu tätä tulkintalinjaa segregaatiotutkimuksemme ”ortodoksiaksi”, jota erityisesti Mari Vaattovaaran, Matti Kortteisen ja heidän tutkimusryhmiensä runsaasti medianäkyvyyttä etenkin *Helsingin Sanomissa* saaneet tutkimukset edustavat. Kritiikin kohteena on tutkimusote, jossa keskeistä on ollut eksaktisti kartoittaa, *missä* kaupunkitilallista eriytymistä tapahtuu, ei niinkään tutkia ja pohtia eriarvoistumista *selittäviä* laajempia prosesseja.

Väitöskirjan esittämä vastateesi on, että uusliberaali käänne on merkinnyt murrosta suomalaisen kaupunki-, asunto- ja kiinteistöpolitiikan ohjausmekanismeissa, käytänteissä sekä aiheuttanut eriarvoistumista ja asuinalueiden stigmatisaatiota. Muuttuneessa politiikka- ja asenneilmapiirissä kaupunkien taloudellisen kilpailukyvyyn vahvistamista investointien, yritysten houkuttelemisen ja markkinoinnin kautta on priorisoitu. Hyvinvointivalttiolisten

instrumenttien osittaisesta säilymisestä huolimatta urbaanin eriarvoistumisen ehkäiseminen on jäänyt toisarvoiseksi tavoitteeksi. Asunto- ja maapolitiikan uusilla periaatteilla ja välineillä on tuotettu jakolinjoja menestyvien ja investointien ulkopuolelle jääneiden alueiden välille. Kuten Hyötyläinen sekä väitöskirjan johdannossa että sen päättävässä *Sosiologia*-lehden ”Poverty of Theory in Finnish Segregation Research” -artikkelissa alleviivaa, segregaatiotutkijat ovat lyöneet vettä samaan myllyyn kielikuvilla tiettyjen asuin ympäristöjen alihityksen syövereistä, negatiivisista naapurustovaikutuksista ja turvautumalla segregatiota segregatiolla selitettäviin kehäpäätelmiin. Kuten aiemmissakin kritiikeissä on todettu (esim. Vuolteenaho, 2002), tutkijat ovat näin myötävaikuttaneet eriarvoistumisen uhrien syyllistämiseen ja samalla oikeuttaneet polarisaatiota syventävää kaupunkipolitiikkaa. Hyötyläisen väitöskirja keskittyy liiaksikin kritisoimaan lähinnä pääkaupunkiseudulla tehdyn segregaatiotutkimuksen lähtökohtia. Tämän takia *Divided by Policy* antaa harmillisen yksipuolisen kuvan suomalaiskaupunkeja ja -asuinalueita viime vuosikymmeninä käsitelystä eriarvoistumistutkimuksesta (esim. Pekonen, 1998; Karjalainen & Seppänen, 1998; Rasinkangas, 2013; Wallin, 2014).

Nippuväitöskirjan vahvimma päästä on suomeksi kirjoitettu ja englanniksi käännetty *Yhteiskuntapolitiikka*-lehden artikkeli ”Uusliberaali kaupunkipolitiikka ja kuntien maankäyttö”. Siinä Hyötyläinen (2015) tarkastelee vuoden 2000 maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) sekä julkisorganisaatioiden yhtiöittämisen vaikutuksia Helsingissä, Tampereella ja Turussa. Viisaasti Hyötyläinen tarkastelee puoluepolitiikan sijasta laajempia politiikkayhteyksiä. Valtion ja kuntien uuden maa- ja kiinteistöpolitiikan toimintamallit on lainattu yritysmaailmasta. Maanmyynnistä ja -vuokrauksesta mahdollisimman korkeaan hintaan on tullut kunnille ja niiden tilakeskuksille fiskaalinen instrumentti. Maankäyttö-sopimuksia on käytetty lähinnä yritysten toiveiden toteuttamiseksi. Valtio on elvyttänyt kovan rahan asuntotuotantoa. Osin halvan korkotason takia suuria rakennusyhtiöitä ei ole kiinnostanut ARA-tuotanto. Samanaikaisesti MRL:n valitusoikeuskäytäntö on useissa tapauksissa toiminut yksityisomaisuuden puolustamiseksi yhteistä etua vastaan. Tutkimuskaupungeissa kohtuuhintaisen asunton tuotanto on hidastunut syistä, joita Hyötyläinen ansiokkaasti erittelee yrityskaupunki- ja kasvukoneteorioihin (*entrepreneurial city, growth machine*) ja viranhaltijahaastatteluihin tukeutuen.

Anne Hailan kanssa kirjoitettu *Geoforum*-lehden yhteisartikkeli valaisee eteläisen Helsingin paraatipaikalle rakennetun Eiranrannan syntytarinaa ja sitä pohjistanutta maanmyyntiopeeraatiota vuonna 2005 (Hyötyläinen & Haila, 2018). Myös tässä artikkelissa kehystarina on, etteivät kuntien kiinteistöomaisuuksien yhtiöittäminen tai valtion omistuksien siirto markkinaperiaatteella toimivien

liikelaitoksille (esim. Senaatti-kiinteistöt) ja yrityksille (esim. Sponda, jonka tätä kirjoittaessa omistaa velkapääomalla maailmanlaajuisesti operoiva yhdysvaltalainen Blackstone) ole olleet irrallisia tapahtumia, vaan osa laajempaa politiikkamurrosta. ”Yritysmäisen julkisen kiinteistöpolitiikan” kannattajat tyypillisesti puolustavat julkisen maaomaisuuden myyntiä ja maanvuokratulojen maksimointia julkisen budjetin säästöillä, maankäytön tehokkuuden lisäämisellä, kustannusten läpinäkyvyydellä sekä aikaansaadulla kaupunkitilan ja asuinalueiden positiivisella erilaistumisella. Helsingissä rantatonttien ottamista ”arvoa” tuottavaan käyttöön ajoi voimaperäisesti apulaiskaupunginjohdaja, Maailmanpankin johtokunnassakin aiemmin vaikuttanut Pekka Korpinen. Erään haastatellun kiinteistölautakunnan jäsenen mukaan yksi suostuttelukeino tonttikauppojen hyväksymiselle oli syötti, että mikäli angloamerikkalaisille yrityksille ei sallita maanomistusta, nämä välttävät investointeja kaupunkiin. Lobbaus upposi kunnallispäätäjiin: vain yksi kaupunginvaltuuston jäsen vastusti Eiranrannan tonttien myyntiä, eivätkä kiinteistölautakunnan eri puolueita edustaneet jäsenet nähneet eliitille suunnatussa projektissa eriarvoisuutta lisääviä tai periaatteellisia haittapuolia. Artikkelisi sisältää terävästi kontekstualisoituja näkökulmia kaupunkipolitiikan uusliberalisaatioon. Miinuspuolena on, että Hyötyläinen ja Haila eivät lainkaan vertaa Eiranrannan tapausta Helsingin muihin ja laajempiin projekteihin, kuten tiettyjä yhtäläisyyksiä sisältäneeseen Aurinkolahteen (Haila, 2005) tai puhdasoppisemman uusliberalisaation sijasta sosiaalisen sekoittamisen periaatteita jatkaviin Kalasataman ja Jätkäsaaren kaupunki uudistuskohteisiin.

ACME: An International Journal for Critical Geographies -lehdessä hiljattain ilmestyneessä artikkelissa ”’Not for normal people’: The specialization of social rental housing” Hyötyläisen (2020) tarkastelujen kohteena on suomalaisen asuntopolitiikan historia ja uudemmat tuulet erityisesti vuoden 2004 jälkeen, jolloin laki avustuksista erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi tuli voimaan. Osassa artikkeleita Hyötyläinen on vahvoilla omassa leipälajissaan, maa- ja asuntopolitiikan analyysissa. Toisaalta tekstissä on vähemmän vakuuttavia osuuksia ja kyseenalaisia historiallisia taustoituksia. Erityisesti huomio ”vammaisten, iäkkäiden ja köyhien” kohtelusta Suomessa ennen 1900-luvun alkuvuosikymmeniä ”homogeenisena ryhmänä” on hämmäntävä (esim. Bauman, 1998; Haatanen, 2017). Erityisryhmille suunnatun asuntotuotannon ylipitkä pohdinta ”toiseuden” tuottamisena taas vaikuttaa ekskursiolta poststrukturalistiseen tutkimusotteeseen. Anne Haila tokaisi joskus harjoittavansa ”poliittisen taloustieteen tutkimusta, ei kulttuuritutkimusta” – Hyötyläisen olisi kannattanut noudattaa samaa linjausta. Vakuuttavampi on artikkelin jälkipuolen analyysi asuntomarkkinakyvyttömiksi määritellyille erityisryhmille suunnatun sosiaali-

sen asuntotuotannon ylikorostuneesta asemasta ”normaalin” kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon kustannuksella ja järjestelmän mahdollistamasta keinottelusta lakipykälillä. ”Spesialisoitunut” asuntotuotantotukijärjestelmä, jossa ARA ja kunnat toimivat verovaroin tuetun rakentamisen portinvartijoina ja jossa ”yhteishyödyllisiksi” määriteltyjen asuntotuottajien rooli on keskeinen, avaa kiinnostavia näköaloja uusliberaalin poliittisen käänteen hyvinvointivaltiolisiin polkuriippuvuuksiin. Suomessa ja muualla paitsi varsinaiset kiinteistöalan toimijat, myös etenkin hoiva-alan yritysajat ovat investoineet yritysostoihin ja kiinteistöomaisuuteen osaltaan investointitukien ohjaamina (Harrington ym., 2017). Kuten Hyötyläinen toteaa, moniulotteinen ilmiö kaipaa lisätutkimusta.

Uusliberaalin käänteen myötä julkisen omaisuuden hallintaa on toteutettu markkinaorientoituneesti usein vain organisaation omaa ja priorisoitujen asiakasryhmien etua silmällä pitäen eikä toimien kokonaisvaikutuksia arvioiden. Urbanin eriarvoisuuden tutkimuksissa jää usein sivuhuomioksi, että asuinalueiden leimautumisen yleisesti ratkaiseva tekijä on omistajien haluttomuus ylläpitää kiinteistöjen ja asuinympäristön kuntoa. *Divided by Policy* alleviivaa rakenteellisia prosesseja urbanin eriarvoisuuden ja alueiden stigmatisoinnin taustalla. Hyötyläisen väitöstutkimus ei ole nykysuomalaisen urbanin polarisaation kokonaisesitys tai -selitys, mutta se on tärkeä avaus monipuolistaa ja syventää keskustelua kaupunkikehityksen ongelmista.

KIRJALLISUUS

- Bauman, Z. (1998). *Work, consumerism and the new poor*. Buckingham: Open University Press.
- Haatanen, P. (2017). *Suomen maalaisköyhälistö – Tutkimusten ja kaunokirjallisuuden valossa*. Helsinki: Into.
- Haila, Anne (2005). Kahvinpaahtaja kaupunkisuunnittelijana. Teoksessa Bäcklund, Pia & Schulman, Harry (toim.): *Suunnittelun kumppanuudet. Tapaus Vuosaari*, 28–48. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Harrington, C., Jacobsen, F.F., Panos, J., Pollock, A., Sutaria, S. & Szebehely, M. (2017). Marketization in long-term care: A cross-country comparison of large for-profit nursing home chains. *Health Services Insights*, 10, 1–23.
- Hyötyläinen, M. (2015). Uusliberaali kaupunkipolitiikka ja kuntien maankäyttö. *Yhteiskuntapolitiikka*, 80(6), 625–634.
- Hyötyläinen, M. & A. Haila. (2018). Entrepreneurial public real estate policy: The Case of Eiranranta, Helsinki. *Geoforum*, 89, 137–144.
- Hyötyläinen, M. (2020). ”Not for normal people”: The specialization of social rental housing in Finland. *ACME: An International Journal for Critical Geographies*, 19(2), 545–566.
- Karjalainen, P. & Seppänen, M. (1998). Köyhyys, työttömyys ja asuinympäristö. *Yhteiskuntasuunnittelu*, 36(2), 43–59.
- Pekonen, K. (1998). *Politiikka suomalaisessa betonilähiössä*. Jyväskylä: SoPhi.
- Rasinkangas, J. (2013). *Sosiaalinen eriytyminen Turun kaupunkiseudulla. Tutkimus asumisen alueellisista muutoksista ja asumispreferensseistä*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Vuolteenaho, J. (2002). Urbanin syövereissä? Työttömyys, asumalähiö ja kaupunkiarjen tilallinen käytäntö. *Janus*, 10(3), 193–216.
- Wallin, A. (2014). Ikääntyvä kerrostalolähiö ja sen eläkeläisnaiset. *Yhteiskuntapolitiikka*, 79(5), 509–520.

Täydellistyykö kaupunki kehittyessään?

Harry Schulman

Kopomaa, Timo (2019). *Täydellistyvä kaupunki, kiehtova urbaani. Puheenvuoro kaupunkitilan, kaupunkisuunnittelun ja nykykaupunkilaisuuden muutoksista*. 160 s. ISBN 978-952-94-1799-5 (PDF)

Timo Kopomaa on kirjoittanut kirjan hyvän kaupunkielämän ja -ympäristön tavoittelusta tiivistyvässä ja täydentyvässä kaupungissa. Tuloksena on 160 sivua elävästi kirjoitettua tekstiä. Hän on kehitellyt neljä kaupunkikehittämisen mallia ja testaa näiden kykyä erotella kaupunkia täydentäviä rakenteita ja toiminnallisuutta. Tämä kirjaa jäsentävä, punaisena lankana toimiva kehys tarjoaa myös neljä vaihtoehtoista tulevaisuuden visiota kaupunkisuunnittelulle.

Kopomaa havainnollistaa mallinnustaan tapauskohtaisilla kuvauksilla, jotka ovat tutkijataustaisen kirjoittajansa omakohtaisesta kiinnostuksesta nousseita maamerkkejä hänen suunnituksessaan ”kiehtovassa urbaanissa”. Kirjassa esitellyt aiheet ja konkreettiset esimerkit koskevat lähinnä Helsinkiä. Niiden rinnalla tarjoillaan myös menetelmäopastusta laadulliseen tutkimukseen.

Kirjan teemat on jaettu lukijalle ohjeita sisältävän johdannon lisäksi kuuteen alalukuun. Neljässä ensimmäisessä Kopomaa esittelee kehittelemänsä mallin peruselementtejä, täydentyvää, mukautuvaa, sulautuvaa ja eriytyvää kaupunkia. Kahdessa viimeisessä luvussa kootaan yhteen kirjassa esitellyt täydentyvän kaupungin tarkasteluja ja tiivistyvän kaupungistumisprosessin piirteitä.

Tarkasteluihinsa Kopomaa on hakenut inspiraatiota mm. kaupunkikulttuuria kuvaavista esseistisistä kirjoituksista sekä kolumnistien ja vaihtoehtoista kaupunkia hakevien ryhmittymien teksteistä. Mittakaava, jossa liikutaan, vaihtelee pihoista kaupunginosiin. Välillä vilahtaa myös näkemys yleisemmästä kaupunkikehityksestä historiallisena prosessina. Lajityypiltään kirja vaikuttaakin tutkimuksen ja pamfletin välimuodolta.

Esittelen muutamia poimintoja kirjasta. Täydentyvä kaupunki on kirjan keskeinen teema. Kopomaa tarkastelee monipuolisesti toteutetun tai toteutettavan rakenteen, tapahtuman tai käytännön havaittua tai koettua asemaa, erityisesti paikallisen yhteisön näkökulmasta. Hän näkee täydennysrakentamiselle kaksi toteutustapaa. Aiempaan rakenteeseen sopiva puuttuva pala kaupunkia voidaan ensinnäkin korvata tai olevaa rakennetta voidaan päivittää jatkamalla,

korottamalla, yhdistämällä ja muokkaamalla. Näille vaihtoehdona on tuottaa uutta luovia rakennratkaisuja, jotka hyödyntävät olemassa olevaa tilallista avoimuutta. Hän luettelee paljon syitä tai perusteluja täydennysrakentamiselle. Käyttämättömäksi tai vajaakäyttöiseksi mielletty tila halutaan hyödyntää paremmin. Tarvitaan lisää tilaa ja se voi edellyttää myös vanhaa poistavaa uusimista. Voidaan tavoitella taloudellista lisäarvoa. Täydennysrakentamiseen voi liittyä kaupunkikuvallisia tavoitteita.

Täydentyvän urbaanin ympäristösidokseen ja alueidentiteettiin liittyvä paikkasuhde on oleellinen Kopomaan tarkasteluissa. Hän pitää oleellisena sitä, millaisena kaupunkia täydentävän toteutuksen rooli näyttää suhteessa aikaan, ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja kohtaamisiin sekä olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen. Konkreettinen paikkasuhde on ainutkertainen ja tässä suhteessa erityisen merkityksellinen paikallisen yhteisön näkökulmasta.

Kaupunkikehittämisen mallinsa neljään fyysisrakenteelliseen ja sosiaalistoiminnalliseen perustyyppiin Kopomaa on ottanut vaikutteita psykologi John W. Berryn (1997) kulttuurien kohtaamista jäsentävästä kategorisoinnista: integraatio, assimilaatio, separaatio, marginalisaatio. Berryn leipälaji on kvantitatiivinen survey-tutkimus maahanmuuttajien asenteista ns. akkulturaatiostressissä. Keskeistä Berryn mallissa on yksilöiden ja ryhmien omaksuma suhde toisaalta kulttuuristen erityispiirteiden säilyttämiseen, toisaalta toiseuden tai vieraan kulttuurin kohtaamiseen ja siihen osallistumiseen. Vuorovaikutusta tarkastellaan siis valtakulttuurin ja vähemmistökulttuurin välillä. Integraatiossa säilytetään omaa kulttuuria, mutta ollaan vuorovaikutuksessa. Assimilaatio viittaa sulautumiseen valtakulttuuriin. Separatio linkittyy haluun erottua ja välttää sekoittumista. Marginalisaatiossa ei tapahdu hakeutumista minkään kulttuurin piiriin ja valtakulttuurin asenne on torjuva. Berryn akkulturaatiomallin soveltuvuus ”täydentyvään urbaaniin” olisi ansainnut enemmän pohdintaa. Hyvinvointikäsitteet ja käsitykset ympäristön laadusta ovat kulttuurisidonnoisia, varsinkin kulttuurienvälisissä tilanteissa suurkaupungeissa.

Toinen poimimani esimerkki on ”yhdessä parempi kaupunki”. Sen tarkasteluun sopii monille tuttu käsitepari nimby ja yimby (Not in my backyard/Yes in my backyard), jota myös Kopomaa käyttää. Näillä tarkoitetaan uusien asioiden vastustamista tai suosimista omassa lähiympäristössä. Kirjassa painottuu ”yimbyily”, aktiivisten ja osaavien asukkaiden toiminta esimerkiksi uuden tiedon ja kilpailevien tai täydentävien suunnitelmien tuottajina.

Kirjassa saa eniten huomiota OURCity-ohjelma. Vuonna 2011 aloitetussa hankkeessa työskenneltiin monella tavalla Vuosaaren kaupunginosassa yhdessä paikallisten asukkaiden kanssa. Projekti oli merkittävä myös sen vuoksi, että suuri osa asukkaista on taustaltaan maahanmuuttajia. Hanke järjesti mm.

työpajoja, näyttelyitä ja teki vaihtoehtoisen kaavas suunnitelman Meri-Rastilaan tavoitteenaan yhteisöllisempi ja elävämpi ympäristö. Kaavassa pyrkimyksenä oli säästää arvostettu rantametsä täydennysrakentamiselta. Taustalla toimi yliopistotutkijoiden tukema kaupunkiaktivistien ryhmä, joka verkostoitui viranomaisten, yritysten ja eri paikallisyhteisöjen kanssa. Yhteistyötä tehtiin esimerkiksi Pro Meri-Rastila -liikkeen ja Meri-Rastilan aluefoorumien kanssa. Suunnitelmien työstäminen tapahtui pääasiassa työpajoissa. Vaihtoehtoinen kaava laadittiin vuonna 2012, jolloin Helsinki oli maailman designpääkaupunki. Kopomaa pitää mielestäni oikeutetusti kaavahankettakin yimby-suunnitelmana, sillä ehdotuksessa oli Vuosaaren luonnosteltu lähes yhtä paljon uusia asuntoja kuin silloisen kaupunkisuunnitteluviraston laajemman rakentamisen visiossa. OURCity halusi edistää asukaslähtöistä kaupunkisuunnittelua ja tarjota ideoita valmisteilla olevan asemakaavan kehittämiseen, mutta yhteiskehittelyyn asti ei päästy.

Kirjan parasta antia on leppoisa, mukaansa tempaava kirjoitustapa, joka varsinkin esimerkkitapausten esittelyssä tuo joidenkin sosiaalitieteiden klassikkojen kirjoitustavan mieleen. Kirjaa voi lukea myös laadullisen tutkimuksen menetelmäoppaana. Aihepiirin yhteiskunnallinen konteksti jää kuitenkin ohueksi. Olisin mielelläni lukenut enemmän kaupunkikehittämiseen tavalla tai toisella osallistuvista toimijoista. Osapuolia on paljon – poliittisia päättäjiä, suunnittelijoita, elinkeinoelämän ja rahoittajien edustajia, kansalaisaktivisteja. Näiden keskinäiset roolit ja voimasuhteet vaihtelevat – sekä tapauksittain että ajan myötä.

Helsingin täydennysrakentamisessa uutta suuntaa ovat näyttäneet Kampin liikekeskuksen, Keski-Pasilan ja kauppakeskus Redin toteuttaminen, missä perinteinen kunnallisdemokratia on ollut lujilla. Suunnittelutehtävät kilpailutetaan ja hankekokonaisuus etenee palasina. Hankkeissa ei voi menestyä vain sillä, että osaa rakentaa laadukkaasti. Tarvitaan myös ymmärrystä siitä, miten kohde toimii kaupallisesti ja miten se saadaan tuottavaksi yrityksille, jotka valitsevat sen liikepaikakseen. Tässä onnistuminen edellyttää, että ymmärretään myös asiakkaita ja asukkaita, missä ihmiset haluavat liikkua, asioida ja viihtyä.

Olen kirjoittajan kanssa samaa mieltä siinä, että voimme pitää kaupunkia alustana, välittäjänä tai käyttöliittymänä, joka luo edellytyksiä erilaisille toimijuuksille. Pidän myös eri vaihtoehtojen kuvauksia (täydentyvä, mukautuva, sulautuva ja eriytyvä kaupunki) osuvina. Kopomaa etenee vielä tästä arvioimalla kaupunkia täydentävän toteutuksen ympäristösidosta ja alueidentiteettiä erikseen kaikissa neljässä vaihtoehdossa ja rakentaa niiden avulla sarjan nelikenttiä sen mukaan, leimaako täydennysrakentamista näiden myönteinen tai neutraali painotus. Aloin pohdiskella ympäristön laadun ja kehityksen

kestävyyden suhdetta Kopomaan mallinnukseen – esteettisiä ominaisuuksia, luontotyyppien uhanalaisuutta, kulttuuriympäristön harvinaisuuksia sekä ympäristön ekologista, taloudellista ja sosiaalista kestävyyttä. Mallinnus tarjoaa rakenteellisen tarkastelukehikon, mutta ei sisällöllisiä eväitä kaupunkia täydentävien hankkeiden arvioimiseksi ympäristön laadun tai toteutus päätösten demokratian kannalta. Kirjan otsikko täydellistyvästä kaupungista jää lunastamatta.

Mielestäni kirja on onnistunut siinä, että mallinnuksen vaihtoehdot erottelevat uskottavasti kaupunkia täydentäviä rakenteita ja toiminnallisia toteutuksia. Useimpia tapauskohtaisia esittelyitä pidän erityisen kiinnostavina. Uskon, että kirja innostaa kaupunkikehittämisestä kiinnostuneita kansalaisia ja toimii kaupunkitutkimuksen opetukseen liittyvänä lukemistona. Mallin vaihtoehtojen toimivuuden testaaminen olisi kuitenkin edellyttänyt selkeämpiä laatukriteereitä, jotta niillä olisi käyttöä myös kaupunkia täydentävien hankkeiden kriittisessä arvioinnissa.

1960

SUURI PIENI KIRJA

Mervi Ilmonen

Lynch, Kevin (1960). *The Image of the City*. Cambridge, MA. Massachusetts Institute of Technology: The MIT Press. 194 s.

Kevin Lynchin vuonna 1960 julkaistu kirjanen mullisti kaupunkitutkimuksen menetelmiä ja avasi uudenlaisen tutkimussuuntauksen. Lynchiä kiinnosti kaupunki kokemuksena ja havaintona. Hän kirjoitti kahdeksan kirjaa, joissa hän kehitti humanistista kaupunkimuodon filosofiaa yhdyskuntasuunnitteluun (Banerjee & Southworth, 1990, s. 1). ***The Image of the City* on kirjoista ensimmäinen ja tunnetuin. Se on käännetty noin 14 kielelle ja sen englanninkielisestä versiosta on otettu lähes 40 painosta.**

Lynchin tie kaupunkitutkijaksi

Lynch (1918–1984) oli kotoisin Chicagosta, joka on kaupunkitutkimuksen ja -rakentamisen suuria merkkikaupunkeja. Kaupungista tuli 1900-luvun vaihteessa satojen tuhansien eurooppalaisten siirtolaisten vuoksi räjähdysmäisesti kasvava moderni teollisuuskaupunki ja tutkimuksen ja rakentamisen laboratorio. Kaupungin dynaaminen muutos, kulttuurinen diversiteetti, jyrkät tuloerot ja kiivas rakentaminen innostivat sosiologeja, arkkitehteja ja kirjailijoita, ja Chicagosta muodostui monipuolinen intellektuaalinen keskus. Chicagoa voi hyvin nimittää kaupunkitutkimuksen kotikaupungiksi. Lynch on osa kaupungin tutkijoiden, rakentajien, kirjailijoiden ja dokumentoijien pitkää jatkumoa: Albion Smallin, Robert E. Parkin, Roderick McKenzien, Ernest W. Burgessin, Louis Sullivanin, Frank Lloyd Wrightin, Upton Sinclairin, Studs Terkelin ja monen muun heimoa.

Ylioppilastutkinnon jälkeen 1935 Lynch ryhtyi opiskelemaan arkkitehtuuria Yalen yliopistossa, mutta piti opetusta tukahduttavana ja lähti oppipojaksi Frank Lloyd Wrightin studioon ja yhteisöön Taliesiniin, Wisconsiniin. Wrightin

Taliesinin Fellowship-ohjelmassa kulloinkin noin 50–60 opiskelijaa saattoi opiskella hänen johdolla. Lynch sanoi Wrightin opettaneen hänet näkemään maailman kuin ensimmäistä kertaa ja ihaili Wrightia arkkitehtina, mutta ei pitänyt hänen autoritaarisesta tavastaan opettaa. Puolentoista vuoden kuluttua Lynch lähti New Yorkiin opiskelemaan rakennusinsinööriksi. Wright ei ollut Lynchin lähdöstä mielissään. Lynchin muistelun mukaan: ”...hän kirosi minut perusteellisesti. Se oli hienoin tulva kiroilua, jonka olen milloinkaan saanut osakseni: se oli hyvin poeettista.” (Banerjee & Southworth, 1996, s. 16–18)

Insinööriopinnot New Yorkissa hän jätti kesken ja palasi Chicagoon työskentelemään arkkitehtitoimistoon. 1941 Lynch kutsuttiin palvelukseen Filippiineillä, Japanissa ja eteläisellä Tyynellämerellä taisteleviin USA:n armeijan insinöörirykmentteihin. Palattuaan sodasta 1944 hän suoritti Massachusetts Institute of Technologyssa (MIT) kandidaatin tutkinnon (BA) kaupunkisuunnittelussa 1947 ja toimi sen jälkeen suunnittelijana Pohjois-Carolinassa. Kaupunkitutkimuksen professori Lloyd Rodwin pyysi kuitenkin pian Lynchin takaisin MIT:hen, jossa hän opetti 30 vuoden ajan, lopuksi emeritusprofessorina.

Sukupolvikokemukset, erityisesti 30-luvun laman leipäjonot, maailmanlaajuiset poliittiset levottomuudet sekä sota vaikuttivat Lynchin sosiopoliittiseen ajatteluun ja tekivät hänestä vasemmistolaisen humanistin, joka piti sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja kansalaisosallistumista tärkeänä ja tavoiteltavana myös kaupunkirakentamisessa. Saattaa olla, että hän käytti ensimmäisenä nykyään yleistä käsitettä käyttäjäkokemus.

Kaupungin imago ja kirjan kritiikki

Käyttäjäkokemuksesta Lynch haki myös ensimmäisessä kirjassaan. Lynchin kysymys ei ollut, mikä kaupunki on, vaan miten siellä ollaan ja miten se ymmärretään. Hän etsi tapaa tarkastella ja kuvata kaupunkia suurimittakaavaisena ympäristönä. Hän tavoitteli ensisijaisesti kaupunkilaisten koetun ympäristön laadun parantamista, mutta toivoi myös kaupunkilaisten kokemuksen välittyvän ja vaikuttavan sekä kaupunkisuunnitteluun että -politiikkaan.

Kirja perustuu viiden vuoden ajan tehtyyn tutkimukseen, jossa kysyttiin valituilta Bostonin, Jersey Cityn ja Los Angelesin asukkailta, miten he havainnoivat ja keräävät informaatiota kaupungistaan ja käyttävät sitä orientoitumisessaan. Lynch astui laboratorion kaupunkeja kaduille ja halusi, että vastaajat kuvaisivat kaupungin erottuvia elementtejä, kommentoivat valokuvia ja tekisivät kävelyretkiä hänen kanssaan. Lisäksi hän pyysi vastaajia hahmottelemaan kartan kaupungista. Nämä jo vakiintuneet menetelmät olivat silloin uusia.

Lynchin johtopäätös oli, että missä tahansa kaupungissa ihmiset rakentavat mielikuvakarttoja koetusta ympäristöstään viiden peruselementin avulla,

joita hän piti yhdenmukaisina ja ennustettavina. Tätä kuvaamaan hän kehitti käsitteen ”imageability”, jonka hän määritteli ”fyysisen esineen laaduksi, joka todennäköisesti herättää vahvan mielikuvan jokaisessa tarkastelijassa”. (Lynch, 1960, s. 9) Hän havaitsi, että ihmiset hahmottavat kaupungin ensisijaisesti rakennettuna ympäristönä ja löysi suuria eroja siinä, mitkä osat kaupungista tekivät vahvan vaikutelman käyttäjiin. Lynchin luokittelun viisi peruselementtiä ovat:

- *polut*, kadut, jalkakäytävät, polut ja muut väylät, joita ihmiset käyttävät liikkueessaan – ne järjestävät tilaa ja liikettä;
- *reunat*, hahmotetut rajat kuten seinät, rakennukset, reunakiveykset, ylikulut ja rannat, muutosalueet;
- *alueet*, suhteellisen isot osat kaupunkia, joilla on tunnistettava identiteetti tai luonne;
- *solmut*, keskipisteet, risteykset, vaihtopaikat tai strategiset tapaamispaikat;
- *maamerkit*, helposti tunnistettavat yksittäiset kohteet, jotka toimivat ulkoisina viitteinä kuten rakennukset, kyltit, kaupat, julkiset taideteokset.

Lynchin havainnot ovat saaneet vahvistusta myös muissa amerikkalaisissa, eurooppalaisissa ja aasialaisissa kaupungeissa tehdyistä tutkimuksista. Kirjan kritiikissä on erityisesti kyseenalaistettu eri kulttuurisista ja luokkataustoista tulevien ihmisten mielikuvien ja orientaation yhtenäisyys. (Carmona ym., 2003). Kirjassa painotetaan myös voimakkaasti kaupungin visuaalisten ja materiaalisten rakenteiden merkitystä. Uudemmissa tutkimuksissa on osoitettu myös muiden aistien, kuten hajujen ja äänien vaikutus kaupungin kokemiseen ja mielikuvakarttojen muodostumiseen. Lynch (1984) arveli myöhemmin itsekin, että mielikuvakartat eivät muotoudu vain paikkakokemuksen perusteella ja kiinnitti huomiota toistuvien ja tilapäisten tapahtumien merkitykseen kaupungin imagoa ja paikkoja muokkaavana tekijänä. Lynch ei myöskään tunnistanut median osuutta kuvien toistamisessa ja juurruttamisessa ihmisten mieliin. (Warner & Vale, 2001). Käytännössä kaupunkikuvat eivät ole staattisia, vaan ne uusiutuvat ja niitä tuotetaan jatkuvasti eri medioissa.

Toisin kuin Lynch toivoi, kirjalla on suosioista huolimatta sittenkin ollut vähemmän vaikutusta sellaisten merkityksellisten ympäristöjen kehittämiseen, jotka parantaisivat käyttäjien elämänlaatua ja kaupunkikuvaa. Lynch oli myös pettynyt kirjan luokittelun mekaaniseen soveltamiseen, jossa käyttäjiä ei otettu mukaan suunnitteluun. Joidenkin arvioiden mukaan kirjan vaikutus on ollut suurempi tiedeyhteisössä kuin suunnittelun käytännössä. (Sieverts, 2003.)

Kevin Lynch Suomessa

En tiennyt ennen professori Tom Simonsin jäähyväisluentoa Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosastolla 2006, että Lynch oli käynyt Suomessa. Tom kertoi, että Kevin oli Safan arkkitehtipäivillä puhujana ja kovin masentunut heidän sieltä pois kävellessään. Kevinin mielestä hänen puheensa sai kehnonpuoleisen vastaanoton.

Tom Simons kävi kymmenen vuoden ajan kirjeitse keskusteluja Lynchin kanssa. Ahkerana JAPA:n¹ lukijana hän oli kiinnittänyt huomiota Lynchin kirjoituksiin ja aloitti kirjeenvaihdon jo arkkitehtiopiskelijana 1965. Ensimmäisissä kirjeissä Tom kertoi tekevänsä Teknillisessä korkeakoulussa diplomityötään *Different Patterns of Metropolis and their application on the Helsinki Region*, jonka lähestymistapaa Lynchin *The Image of the City* ja hänen artikkelinsa *Daedaluksessa* (talvi 1961) oli innoittanut. Tom toivoi saavansa lisätietoa Lynchin artikkelissa mainitsemasta kuudesta erilaisesta metropolimallista.

Kirjeenvaihdon perusteella Lynch on vuosien mittaan lähettänyt Tomille useampia tekstejä ja käsikirjoitusten osia sekä kirjoja, samoin Tom on lähettänyt tekstejä ja raportteja. 1960-luvulla kopioiminen ja julkaiseminen oli hidasta, joten kirjeenvaihtokin katkesi välillä kuukausiksi ja Lynchin suosittelemien englanninkielisten kirjojen hankkiminen oli työlästä vielä 1980-luvullakin. Kirjeissä he keskustelivat kaupunkimuodosta ja -kuvasta, ja Tom pohti Lynchin luokituksen soveltuvuutta Helsinkiin, jota dominoi rikkonainen rantaviiva ja arveli, että se vaatisi reunan lisäksi jonkin muun käsitteen. Lynch piti huomiota kiinnostavana, kun Yhdysvalloissa ei oikeastaan ole vastaavanlaisia kaupunkeja.

Kirjeissä myös yritettiin toistuvasti järjestää tapaamista huonolla menestyksellä. Lynchin 14.5.1970 päivätyn kirjeen mukaan hän oli tulossa Otaniemeen UNESCO:n konferenssiin kesäkuussa. Tom oli kuitenkin tuolloin jossain muualla, eikä tapaaminen onnistunut. UNESCO:n tilaisuudesta Otaniemessä ei satunnaisella haulla löydy mainintaa. Lynch mainitsi myös muut suomalaiset ystävät, joita hän mielellään tapaisi, mutta ei ole selvää, keihin hän viittasi. Vain Erik Kråkström mainitaan kirjeenvaihdossa.

Tässä ei ole mahdollista purkaa kirjeissä käsiteltyjä aiheita kuten ekologiaa, maisema-arkkitehtuuria ja neuvostoliittolaista kaupunkisuunnittelua Tomin kahden vuoden Moskovan oleskelun aikana. Vaikka kirjeet ovat lyhyehköjä, keskusteluaiheiden avaaminen vaatisi enemmän kontekstia ja liittämistä ajankuvaan. Lynch näytti kuitenkin tunteneen Neuvostoliitossa tuolloin julkaistuja teoksia.

Lynchin vierailu arkkitehtipäivilläkin osoittautui kovin huonosti dokumentoiduksi, joten sen tarkan ajankohdan selvittäminen vaati penkomista.

1 Journal of the American Planning Association, <https://www.planning.org/japa/>

Kun Arkkitehtuurimuseo pahimman koronasulun jälkeen avautui, menin sen kellariin selailemaan vanhoja Arkkitehtiuutisia, joissa Tom muisteli olleen jotain mainintaa vierailusta. Oikea vuosi löytyi lopulta Liisa Horellin vieraskirjasta: Kevin Lynch oli Safan kutsumana pääpuhujana Arkkitehtipäivillä 22.11.1979.

Arkkitehtiuutisissa 19/1979 julkaistiin Lynchin pitämä ja hänen lyhentämänsä puheenvuoro *The Role of Architecture in Urban Planning*. Siinä Lynch avaa hyvän ympäristön kriteereitä. Kauniiden esineiden läsnäolo ei riitä, vaan vasta käyttäjän ja hänen ympäristönsä välinen interaktiivinen suhde takaa hyvinvoinnin ja tekee mahdolliseksi kehittyä kokonaiseksi ihmiseksi. Vaikka tämä kuulostaa selvyydeltä, se johtaa kuitenkin merkittäviin eroihin sekä ympäristön suunnittelussa ja hallinnassa, jos se otetaan tosissaan prosessin alusta sen loppuun. Kysymys on ympäristön laadusta syvällisessä mielessä, väitti Lynch ja kritisoi suuria yksityisiä ja julkisia aluekehittäjiä, jotka ovat vieraantuneet käyttäjästä. Puheen lyhennelmästä on jätetty pois kaksi suunnitteluprosessia, joiden avulla Lynch konkretisoi esittämiään ajatuksia.

On erikoista, että Lynchin puhetta ei kommentoitu Arkkitehtiuutisissa lainkaan, vaikka lehden silloinen päätoimittaja Matti K. Mäkinen, ahkera ja poleeminen kirjoittaja, palasi lehdessä arkkitehtipäivien antiin monta kertaa, kuten muutamat muutkin kirjoittajat. Lynchin puheen aihe oli ajankohtainen, sillä lehdessä kiisteltiin silloin ankarasti arkkitehtuurin asemasta kaupunkisuunnittelussa ja arkkitehtuurin laadun huononemisesta. Tuolloin oli havahduttu uusien lähiöiden arkkitehtuurin köyhyyteen. Myös sisäministeri Eino Uusitalo pohti Arkkitehtipäivien juhlapuheessaan, onko suomalaisen arkkitehtuurin hyvä maine oikeutettu, ja mikä on suunnittelu- ja toteutusvaiheessa mennyt vikaan, kun ympäristön laatu herättää kasvavaa huolta. Hän vaati, että kaupunkirakentamisessamme on lähdettävä uudelle tielle ja palattava kaupunkirakennustaiteen luomiseen Engelin ja Ehrenströmin hengessä. (AU 7/1979, 6–7)

Ehkäpä Lynchin vaatimus käyttäjän ottamisesta mukaan suunnittelun prosesseihin ympäristön laadun parantamiseksi ja käsitys ympäristön ja asukkaan interaktiivisesta suhteesta oli tuolloin vielä etäistä suurelle osalle arkkitehtikuntaa ja sai siksi laimean vastaanoton?

Arkkitehtipäivien jälkeen Lynchin vierailu jatkui kuitenkin hauskemmissa merkeissä, kun Liisa Horelli tapasi hänet toisessa esitelmätilaisuudessa ja kutsui Lynchin muutamaksi päiväksi kotiinsa silloin uudehkoon itsesuunnitteluprojektina toteutettuun asuinyhteisöön Kirkkonummella. Myös Tom Simons viihdytti Lynchiiä ja halusi viedä hänet taiteilijaravintola Kosmokseen, mutta Lynch halusi mieluummin Asemaravintolaan. Sekä Tom Simonsin että Liisa Horellin mukaan Lynch oli vaatimattoman ja mukavan tuntuinen kaveri. Tätä vahvistavat monien kollegojen ja opiskelijoiden arviot.

Lopuksi

Lynchin kirjoitusten tavoitteet liittyivät erityisesti suunnittelun käytäntöjen parantamiseen ja hän piti käytäntöä tärkeänä, minkä osoittaa se, että hän toimi yliopistouransakin aikana aktiivisena suunnittelijana ja konsulttina. Kahdeksasta kirjastaan huolimatta hän ei kehittänyt yhtenäistä teoriaa eikä käsitteistöä tukemaan ajatuksiaan eivätkä kirjoitukset juuri keskustele akateemisen yhteisön käsitteellistysten kanssa. Aihepiiriltään vaihtelevien kirjojen sisältö on enemmän terävää havainnointia ja rikkaita ideoita kuin teorian rakentamista. Hänen kirjoituksillaan on suuri ihailijakunta, mutta niitä on myös kritisoitu teoriattomiksi, historiattomiksi ja metodologisesti naiiveiksi. (esim. Knox, ym., 1992) Ehkä osin näistä syistä kestävimmäksi jäi työ kaupunkikuvan ja käyttäjäkokemuksen kanssa, mitä *The Image of the City* raikkaasti lähestyy ja mikä on opettanut lukijoita katsomaan ympäristöään uudella tavalla jo usean sukupolven ajan. Nykyään ympäristökokemuksen sekä kognitiivisten että mielikuvakarttojen tutkimus on jo valtavirtaa, mutta Lynchin teos on yhä omaperäinen ja innostava lukukokemus. ²

KIRJALLISUUS

Arkkitehtiutiset 7/1979. Arkkitehtuurimuseon kokoelma.

Banerjee, T. & Southworth, M. (toim.) (1990). *City Sense and City Design: Writings and Projects of Kevin Lynch*, pp. 247–256 (Cambridge, MA: The MIT Press)

Banerjee, T., Hack, G. & Southworth, M. (Guest Editors) (2018). Introduction to the Special Issue, *Journal of the American Planning Association, Celebrating the Legacy of Kevin Lynch*, 84(3-4), 214–216, DOI: [10.1080/01944363.2018.1526102](https://doi.org/10.1080/01944363.2018.1526102)

Carmona, M., Heath, T., Oc, T. and Tiesdell, S. (2003). *Public Places, Urban Spaces: The Dimensions of Urban Design*, London: Architectural Press.

Carr, S., Rodwin, L. and Hack, G. (1984). Kevin Lynch: Designing the image of the city. *Journal of the American Planning Association*, 50(4), 523–525. DOI: [10.1080/01944368408976786](https://doi.org/10.1080/01944368408976786)

Evans, G., Smith, C. and Pezdek, K. (1982). Cognitive maps and urban form. *Journal of the American Planning Association*, 48(2), 232–244, DOI: [10.1080/01944368208976543](https://doi.org/10.1080/01944368208976543)

Hospers, G.-J. (2010). Lynch's The Image of the City after 50 Years: City Marketing Lessons from an Urban Planning Classic. *European Planning Studies*, 18(12).

Knox, P.L., Dalby, S., Nesmith, C., May J., Glennie, P.D., Bondi, L. (1992) Review: Banerjee, T. & Southworth, M. (toim.) (1990). *City Sense and City Design: Writings and Projects of Kevin Lynch*. (Cambridge, MA: The MIT Press)

Environment and Planning D: Society and Space, 10(2), 231–240

Lynch K. (1984). Reconsidering The Image of the City. Teoksessa Rodwin L., Hollister R.M. (toim.) *Cities of the Mind. Environment, Development, and Public Policy*. Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-1-4757-9697-1_9

Mänty, J. Viitisenkymmentä vuotta kaupunkikuvaa
<http://www.mantymetsa.net/jormansivut/kaupunkikuva.htm>

Sieverts, T. (2003). *Cities Without Cities: An Interpretation of the Zwischenstadt*, London: Spon Press.

Warner, L. and Vale, S. (2001). *Imaging the City: Continuing Struggles and New Directions*, New Brunswick: Center for Urban Policy Research.

² Kiitän emeritusprofessori Tom Simonsia kirjeenvaihdon luovuttamisesta käyttööni ja dosentti Liisa Horellia Kevin Lynchin koskevista tiedoista sekä molempia keskusteluista.

Pekka V. Virtanen 1929–2020

Yhdyskuntasuunnittelun ja maapolitiikan vaikuttaja

Hilkka Lehtonen, Mervi Ilmonen & Matti Pallasvuo

Professori Pekka Veikko Virtanen kuoli 15.8.2020 Espoossa. Hän syntyi Lappeenrannassa 1929 ja kävi koulua ensin Viipurissa ja sitten Imatran yhteiskoulussa. Pekka valmistui Teknillisestä korkeakoulusta diplomi-insinööriksi 1951 ja tohtoriksi 1975. Hän kirjoitti alansa kysymyksistä vallan ahkerasti niin ammattilehtiin kuin mielipidesivuillekin. Hänen julkaisuistaan on otettu myös uusintapainoksia ja niitä on käytetty oppimateriaaleina. Vähän ennen eläkkeelle lähtöään hän julkaisi pienen, mutta laajaa kiinnostusta herättäneen aforismikirjansen ”Maan(käytön)läheisiä taskukokoisia ajatuksia”. Työtoverit ja muu lähipiiri tunsivat hänet Pekka Veenä.

Pekka työskenteli puolustusvoimien topografikunnassa 1953–1955. Sen jälkeen hän toimi kiinteistöinsinöörinä ja kauppalangeodeettina Lauritsalassa, Lappeenrannan kyljessä. Kymenlaakson Seutusunnitteluyhdistyksen, myöhemmin Seutukaavaliiton seutukaavajohtajaksi hänet valittiin 1965. Tuolloin hän toimi myös erikoisopettajana TKK:ssa.

Teknillisen korkeakoulun kiinteistöopin professoriksi maanmittausosastolle Pekka nimitettiin 1976. Hän laajensi opetuksen sisältöä ja ajantasaisuutta merkittävästi. Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus YTK:n professorina ja johtajana TKK:ssa hän toimi viimeiset työvuotensa, vuoteen 1996. Tässä tehtävässä hän seurasi YTK:n pitkäaikaista johtajaa professori, arkkitehti Olli Kivistä. Virtasen tietynlainen peräänantamattomuus laitoksen johtajana näkyi esimerkiksi vuotuisissa tulosneuvotteluissa TKK:n rehtorin kanssa.

Pekan näkemyksen mukaan Suomesta puuttui monialainen yhdyskuntasuunnittelun koulutus eli ns. planner-koulutus. Vahvoja esikuvia sille löytyi Sveitsistä, Italiasta, Britanniasta ja Hollannista. Omassa työssään hän edisti myös vahvasti yhdyskuntasuunnittelun kansainvälistymistä. Hänen aloitteestaan Teknillinen korkeakoulu liittyi AESOP:iin (Association of European Schools of Planning) jo verkostoa perustettaessa 1980-luvun lopulla¹.

1 Kunzmann, Klaus R. Giving birth to AESOP: http://www.aesop-planning.eu/en_GB/what-is-planning

AESOP:in perustaminen oli osa 1970-luvun lopulta alkanutta Euroopan ja globaalien järjestyksen muutosta. Nykyhetkestä tarkasteltuna kansainvälisen yhteistyön vähäisyys aina tuohon asti hämmästyttää. Kaupunki- ja suunnittelututkimusta olivat dominoineet 1900-luvun alusta angloamerikkalaiset teorit, kaupungit ja tiedejärjestöt, joita yhdisti laaja yhtenäinen kielialue ja suurkaupunkiongelmät. Paljon tutkittuja merkkikaupunkeja olivat Chicago, Los Angeles, New York sekä jossain määrin Lontoo ja Pariisi. Kansallisiin järjestöihin ja pirstaloituneisiin kielialueisiin hajaantuneessa Euroopassa ei juuri ollut tieteellistäkään yhteistyötä ennen Euroopan unionin tiivistymistä 1990-luvulla. Eurooppalaisen ja globaalien yhteistyön seurauksena pienet ja perifeerisetkin kaupungit, kuten Helsinki, ovat tulleet kansainvälisesti näkyviksi kiinnostavina tutkimuskohteina.

Pekka oli useiden AESOP:in perustajajäsenten ja tunnettujen suunnitteluvaikuttajien, kuten Giorgio Piccinaton (Università Venezia/Roma Tre), Dieter Frickin (TU Berlin) ja Patsy Healeyn (Newcastle) tuttu ja sai heidän kauttaan kutsun osallistua AESOP:in toimintaan. YTK:sta tulikin tärkeä toimija AESOP:issa. Patsy Healeyn puheenjohtajakaudella (1994–1996) hän halusi ehdottomasti Helsingissä vieraillessaan ”nähdä Pekan laitoksen” ja vietti päivän Otaniemessä YTK:n tiloissa.

Pekka suhtautui kriittisesti vapaan markkinatalouden kykyyn hoitaa parhaiten maa-alueiden hinnanmuodostusta tai saatavuutta. Niinpä hän suosittelee kunnan omistaman maan kaavoittamista ja vuotuista maanarvoveroa yksityisten rakentamattomille kaavatonteille.

Hänen arvostustaan kuvaa osaltaan se, että hän päätyi usean yhdistyksen kunniajäseneksi sekä alan ansiomerkkien että Suomen Valkoisen Ruusun Ritarikunnan I luokan ritarimerkin saajaksi. Pekka oli Yhdyskuntasuunnittelun seuran kunniajäsen. Hänet kukitettiin yhdyskuntasuunnittelun monitieteisen asiantuntijakoulutuksen, ns. Pitkän kurssin 50-vuotisjuhlassa 2018 Espoon Dipolissa.

Pekka oli monin tavoin taiteellisesti suuntautunut. Hän harrasti koko elämänsä ajan valokuvausta ja sai siitä myös palkintoja. Hänen töitään on Arjen kuvat -kokoelmassa Suomen valokuvataiteen museossa Helsingissä. Myös AESOP:in piirissä Pekka tunnettiin valokuvaajana: saattaa olla, että hänellä on kattavin kokoelma järjestön johtohenkilöistä sen alkuajoilta.

Hänen kuvataiteen ja kirjallisuuden kiinnostuksensa ilmeni esimerkiksi exlibris-keräilynä. Eräs Pekan omista exlibriksistä kuvasi arkkitehti Uno Ullbergin taidemuseota rakkaassa Viipurissa. Siinä kuvan ihmisfiguuri vilkuttaa jäähyväiset taidemuseolle vuonna 1939. Se oli Pekan mielestä Viipurin kaunein rakennus.

Pekka oli myös runouden ja kirjallisuuden ystävä. Hänen lempirunoilijansa oli hänen viipurilainen luokkatoverinsa kirjailija Eeva Kilpi. Virtasten koti puolestaan todisti Pekan kuvataiteen harrastusta: seinät olivat kauttaaltaan Pekan keräämien taiteilijoiden töiden peitossa.

Työyhteisöt oppivat tuntemaan Pekan jämpäinä herrasmiehenä, omaperäisenä ajattelijana ja arvostettuna asiantuntijana. Hän paneutui esimerkiksi alaistensa ja oppilaidensa opinnäytetöihin huolella. Loppuvuotensa hän asusti espoolaisessa palvelutalossa yhdessä Ulla-vaimonsa kanssa.

Osallistuvan suunnittelun ja yhteishallinnan ekosysteemiä etsimässä

Karoliina Jarenko

Lineaarisille prosesseille ja ennustettavuuden ja kontrollin ideaaleille perustuva kaupunkisuunnittelu on tullut tiensä päähän. Edes osallistava kaupunkisuunnittelu ei ole onnistunut rakentamaan siltaa kansalaisten ja kaupunkien kehittämisen ja yhteishallinnan välille. Kansalaisten organisoimien tapahtumien ja aloitteiden kyllä nähdään olevan tärkeä osa kaupunkien kehittämistä, mutta emme osaa yhdistää hallinnon virallisia suunnittelu- ja hallintoprosesseja kansalaisten toimintaan. Meiltä puuttuu jäsenyys siitä, miten hallinnon ja kansalaisten välinen yhteistyö ja yhteishallinta voitaisiin järjestää, mitä elementtejä yhteistyömalliin liittyy ja minkälaisia työkaluja yhteistyössä kannattaa hyödyntää. Tässä artikkelissa tarkastelen kahta tapaustutkimusta tavoitteenani hahmotella tällaista ”yhteistyön ekosysteemiä” osallistavalle suunnittelulle ja yhteishallinnalle. Väitän, että tällaisen yhteistyön ekosysteemin jäsentäminen ja rakentaminen mahdollistaisi merkittävästi nykyistä tiiviimmän yhteistyön kansalaisten ja hallinnon välillä ja auttaisi integroimaan kansalaisten aktiivista toimintaa kaupunkien ja yhteisöjen kehittämiseen. Yhteistyön tiivistäminen tarkoittaa kuitenkin myös kulttuurista muutosta ja edellyttäisi todennäköisesti suunnittelijoilta uudenlaista roolia tietynlaisina ”osallistumiskulttuurin johtajina”.

Avainsanat: itseorganisoituminen, yhteishallinta, yhteistyön ekosysteemi, laajennettu kaupunkisuunnittelu, osallistava kaupunkisuunnittelu, osallistumiskulttuuri

Kirjoittajat

Mervi Ilmonen	VTL, tutkija, Aalto-yliopisto, mervi.ilmonen@aalto.fi
Karoliina Jarenko	VTM (pol. fil), tohtoriopiskelija, insinööritieteiden korkeakoulu, maankäyttötieteiden laitos, Aalto-yliopisto, karoliina.jarenko@aalto.fi
Hilkka Lehtonen	TkT, arkkitehti SAFA, Yhdyskuntasuunnittelun seuran hallituksen jäsen, professorin arvo TKK/YTK:ssa
Johanna Lilius	TkT, FM (suunnittelumaantiede), tutkijatohtori, Arkkitehtuurin laitos, Aalto-yliopisto, johanna.lilius@aalto.fi
Pekka Normo	DI, YSS:n johtokunnan jäsen
Kari Nykänen	TkT, arkkitehti SAFA, Oulun kaupungin asemakaavapäällikkö
Kaj Nyman	FT, arkkitehti, yhdyskuntasuunnittelun emeritusprofessori
Matti Pallasvuo	DI, yleiskaavapäällikkö (Vantaa) eläkkeellä
Harry Schulman	FT, professori emeritus, Helsingin yliopisto, Geotieteiden ja maantieteen laitos
Jani Vuolteenaho	FT, yliopistonlehtori (yhteiskuntapolitiikka, kaupunkitutkimus), valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto, jani.vuolteenaho@helsinki.fi

Kirjoittajan ohjeet

Yhdyskuntasuunnittelu-lehti julkaisee kaupunkitutkimukseen ja yhdyskuntasuunnitteluun liittyviä artikkeleita, puheenvuoroja, katsauksia alan tapahtumiin, ajankohtaisiin aiheisiin liittyviä lyhyempiä kommentteja ja kirja-arvioiteja. Artikkeleiden julkaisemisesta päätetään vertaisarvioinnin jälkeen. Arvioinnin suorittavat toimituskunta ja sen nimeämät asiantuntijat. Kirjoitukset jätetään sähköisesti sivustolla www.journal.fi/yhdyskuntasuunnittelu. Sivustolla on myös tarkemmat ohjeet kirjoittajille.

Artikkeleiden ohjeitus on noin 40 000–50 000 merkkiä välilyönteineen, eli noin 5000–6000 sanaa (pois lukien lähdeluettelo). Artikkelit aloitetaan ingressillä, jonka pituus on 200–800 merkkiä (noin 50–100 sanaa) välilyönteineen. Mikäli artikkeliin liittyy kuvioita, taulukoita tai kuvia, artikkelin pituutta lyhennetään vastaavasti n. 1 000 merkkiä/kuvio. (esimerkiksi 2 kuvioita -> artikkelin ohjeitus enintään 48 000 merkkiä). Julkaisemme ainoastaan mustavalkoista kuva-aineistoa.

Puheenvuoroina julkaistaan katsauksia, keskustelupuheenvuoroja ja selostuksia alan tapahtumista. Käsikirjoitusten pituudet voivat vaihdella, mutta ne eivät saisi ylittää 10 000 merkkiä välilyönteineen. Kirjoituksissa mahdollisesti käytetyt lähteet ilmoitetaan kuten artikkeleissa. Kirjoittajien esittämät näkemykset ovat heidän omiaan.

Pro Teesi -palstalla julkaistaan toimitettuna lehden alaan liittyviä lyhyitä kommentteja. Kommenttipuheenvuoro on pituudeltaan noin 4000–6000 merkkiä. Kirjoittajien esittämät näkemykset ovat heidän omiaan.

Kirjat-palstalla arvioitavista teoksista annetaan lähdeluettelon mukaiset tiedot ja niiden lisäksi sivumäärä ja ISBN-numero. Kirjoittaja otsikoi kirja-arvion. Ohjeitus on 4000–8000 merkkiä.

Klassikko täyttää pyöreitä -palstalla esitellään ja muistellaan suunnittelualan merkittäviä teoksia ja suunnitelmia. Kriteerinä on teoksen klassikkoaseman lisäksi julkaisuaika: esiteltävän teoksen tulee täyttää pyöreitä kymmeniä vuosia.

Lähdeviiteissä käytetään APA-viittaustyyliä (APA 6th - American Psychological Association, 6th Edition). Lähteet sijoitetaan kaikissa kirjoitustyypeissä tekstin sisään sulkeisiin niin, että kirjoittajan nimeä seuraa vuosiluku ja sitä mahdolliset sivut (Robertson, 1997, s. 102–114). Saman kirjoittajan samana vuonna julkaisemat kirjoitukset erotellaan kirjaimin (Thorpe, 1995a, 1995b). Lähdeluettelo on kirjoituksen lopussa otsikon Kirjallisuus alla. Kaikissa lähdeviiteissä ilmoitetaan kirjoittajan sukunimi, etunimen ensimmäinen kirjain, julkaisuvuosi sulkeissa ja teoksen nimi sekä artikkelin tai muun tekstin otsikko.

Lähteenä käytetyistä monografioista ilmoitetaan kustantaja ja kustannuspaikka. Toimitetuissa teoksissa ilmestyneistä kirjoituksista ilmoitetaan koko teoksen toimittaja, teoksen nimi, sivut, joilla kirjoitus on, kustannuspaikka ja kustantaja. Artikkeleista ilmoitetaan aikakauslehden koko nimi, vuosikerta tai volyyymi, lehden numero ja artikkelin sivunumerot. Sarjajulkaisusta ilmoitetaan sarjan nimi sekä osan järjestysnumero tai muu tunnustieto sekä kustantaja ja kustannuspaikka. Verkkolähteistä ilmoitetaan päiväys, www-osoite ja tiedon tuottaja, esimerkiksi sivua ylläpitävä instituutio. Vuosiluvuksi merkitään vuosi, jolloin artikkeli on kirjoitettu tai vuosi, jolloin sivun sisältöä on viimeksi päivitetty. Lähdeviitteen loppuun merkitään DOI-tunnus kokonaisuissa muodossa, mikäli sellainen on olemassa (kts. malliesimerkit).

MALLIKSI:

Ambrose, P. (1994). *Urban process and power*. Lontoo: Routledge. <https://doi.org/10.1177/030913259501900209>.

Fainstein, S. S. (1990). *The changing world economy and urban restructuring*. Teoksessa D. Judd & M. Parkinson (toim.), *Leadership and urban regeneration. Cities in North America and Europe*. Newbury Park: Sage. <https://doi.org/10.1080/00420980500388736>.

Hyötyläinen, M. (2019). *Divided by policy: Urban inequality in Finland* [väitöskirja, Helsingin yliopisto]. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-3376-2>

Kallio, K. P. & Riding, J. (2018). Geographies of welcome. *Fennia - International Journal of Geography*, 196(2), 131-136. <https://doi.org/10.1143/fennia.76817>.

Lapintie, K. (22.8.2020). Mitä silmä ei näe. *Mahdolliset kaupungit -blogi*. <http://mahdollisetkaupungit.blogspot.com>.

Mäenpää, P., Aniluoto A., Manninen, R. & Villanen, S. (2000). Sanat kivettyvät kaupungiksi. Tutkimus Helsingin kaupunkisuunnittelun prosesseista ja ihanteista. *Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B 83*. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.

Rudin, D. (11.4.2019). Why is Britain so bad at planning cities? *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/cities/2019/apr/11/why-are-we-so-bad-at-planning-cities>.

Ruoppila, S. (1997). Muuttuva Moskova. Katsaus sosiaaliseen kaupunkirakenteeseen. *Yhteiskuntasuunnittelu*, 35(1), 34-44.

Kirjoittaja on itse vastuussa tekstinsä virheettömyydestä ja oikeakielisyydestä ja huolehtii pääsääntöisesti tekstinsä oikoluvusta. Käsikirjoituksen yhteydessä lähetetään kaikkien kirjoittajien tiedot (oppiarvo ja affiliaatio), osoitetiedot lehden kirjoittajakappaleita varten sekä mahdolliset kuva-aineistot erillisinä tiedostoina.

Kaikki lehden tekstit julkaistaan myös internetissä.